ДЕРРИГАЧА МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 127 (4140). ШОАТТА, 23 октябрь, 1965 шу. Мах 2 кап.

ДАЬХЕННА — ТХА ТВОРЧЕСКИ КЪАХЬЕГАМ

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТАГА

Оаха, Нохч-ГIалгIай АССР кхалнаьха IV съезда доакъашхоша, республика берригача кхалнаьха цIерах дIайха моаршал, безамеи дег тIареи эггара хьалхара дош лу тхоай Советски Союза Коммунистически партена, цун ленински Центральни Комитета.

Тха съезд хиннай башха-дикача хана, КПСС ЦК сентябрьски Пленумеи СССР Лакхехьарча Совета VI сессеи решенеша болхлой, колхозхой, гIулакхерча наьха политически а къахьегама а хьинар айдаьча хьале. Уж решенеш оаха къобалъяь тIайийцай вай мехка коммунизм хьалъяра тIаерзаяь программа из хиларах тарра.

Оаха гIад а даха дIахойт, Нохч-ГIалгIайчен кхалнаха боахама а культура а гIишлой дерригача доакъошка хьинаре къахьегилга, вай мехка низ совбаккхара, дIахо из тоабалийтара тIехьарча къовсама юкъе шоашкара доагIа дакъа лувцилга. Республика промышленносто йиллача ханал хьал. хагIа кхоачашъяь йоаккхаш латт семилетка тIехьарча шера план. КПСС ЦК мартовски Пленума решенеша хьахилийтад юрта боахама дерригa доакъош дIахо сихдаь дегIаккувлара эша тешамеь хьалаш. Тхона хов ишта тхоай балха юкъе хIанз а дукха кхоачамбоацараши диназ дисараши долга. Цудухьа тха съезде керттера уйла тIаерзадолга, республика экономикеи культуреи айяра гIулакхе кхалнах кхы а хьинарегIа хилийтара.

Доккхача хьакъале йола Коммунистически парте чухьара а арахьара а политика, дерригача дунен тIарча машара гIулакхa дешаш къестадара йола Советски правительства принципиальни позици чIоагIа раьза хинна хьал а лоацаш, Нохч-ГIалгIайчен кхалнаха ленински Центральни Комитета дош лу шоаш, ленинизмаи халкъий доттагIалеи, советски патриотизмаи пролетарски интернационализмаи идеяшта дувцилга йоаццаш тешаме а болаш, дIахо а дIахьалхауларг хилара, вай дукха езача социалистически Даьхен низ совбаккхара шоаш юха ца кхобеш къахьегарца чIоагIдерг хилара.

Даькъала хийла сийлахь-воккхача Ленина хьаь сийлахьара Советски Союза Коммунистически парти!

Нохч-ГIалгIай АССР кхалнаьха IV съезда доакъашхой.

КПСС XXIII-ча съезда сийна

СЕМИЛЕТКА ТОЛАМЕ ЧАКХЙОАККХАШ ЛАТТ

РОССИЙСКИ ФЕДЕРАЦЕ ПРОМЫШЛЕННОСТЬ 1965 ШЕРА ИЙС БЕТТА ЧУХЬ

Российски Федераце промышленноста болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча наха, ворхI шера план толаме чакхъяккхар духьа къовсам а лоаттабеш, ханал хьалха кхоачашъяьй 1965 шера кхоалагIча кварталеи ийс беттеи производства берригача боарама а продукце лоархIамегIа долча дукхагIча тайпашта а йола план. Цу хьакъехьа дувц РСФСР Министрий Советерча Центральни статистически управлене хоама тIа. Промышленни продукци соахка цу ханналца арахийцачунца нийсйича 7,6 процент дукхагIа хиннай. 1964 шера цу ханналца лаьрхIача дукхагIа арахийцаяр из 6 процент.

Промышленноста къаьст-къаьстача доакъошка арахецаш йола продукци цу юкъа дукхагIа хиннай: электроэнергии теплоэнергии — 9 процент, Iаьртопливни промышленность — 7 процент, Iаьржеи бесаш долеи металлурги — 8, химически промышленность — 12, машиностроении металлообработкеи — 8, хьун, хьу чакхйоаха, каьхата промышленность — 5, гIишлой материалий промышленность — 7, яйген кхачани промышленность — 7, культурно-бытовой гIулакхашта эша предметаш хьаду производство — 10 процент.

РСФСР ЦСУ хоама тIа дIахо йоалаю промышленни продукце лоархIамегIара тайпаш хьадара хьакъехьара даннеш. Белгалдоаккх, 1965 шера ийс бетта дIадахача шера цу ханаца нийсйича дукхагIа яьккха хилар: электроэнерги — 17,9 миллиард киловатт-сахьат, мехкдаьтта — 11,5 миллион тонн, газ — 5,8 миллиард кубически метр, кIор — 9,7 миллион тонн, болат — 2,3 миллион тонн, кийча прокат — 1,4 миллион тонн, аьшка руда—2,2 миллион тонн, минеральни удобренеш — 1897 эзар тонн, химически оборудовани — 22,5 миллион сома маьха, юртбоахама машинаш — 10,4 миллион сома маьха, цемент — 3 миллион тонн, вIашагIйоалла аьшкабетон — 2 миллион кубически метр хIана яц аьнна.

ДукхагIа хьадаьд халкъа эшаш леладу дуккха товараш: кIадаш — 77 миллион квадратни метр, телевизораш — 340 эзар, холодильникаш — 203 эзар, барзкъаш дутта машинаш — 255 эзар, мебель — 47,7 миллион сома маьха, дулх — 495 эзар тонн, чкъаьрий — 317 эзар тонн, маша даьтта — 111 эзар тонн.

Ийс бетта къахьегама овсарле лакхъяра план кхоачашъяьй. Соахка цу ханналца хинначунца нийсйича къахьегама овсарле 5 процент дукхагIа лакхъеннай.

Ийс бетта продукци яккхарга дIабода мах лохбарах планал совгIа кходаьд бIаь миллион сом гаргга ахча, ишта дукхагIа хиннай промышленностера накопленеш а. РСФСР халкъа боахама юкъейихьай цхьа миллион гаргга изобретении рационализаторски предложении.

КарагIдаьннача дикача хIамашта нийсса промышленни предприятей балха тIа кхоачамбоацараш долаш моттигаш а хиннай. РСФСР ЦСУ белгалдоаккх, масала, продукци арахецара план дукхача предприятеша кхоачаш ца яь хилар, еррига республика бIарчча хьайийцача кхоачашъяьяц турбинаши турбинашта эша генератораши, Iанара яьш, серни кислота, минеральни удобренеш, корашта детта кизгаш, консерваш, цхьайола кхы хIамаш хьаяра план. Iаьржача металлурге, химически промышленноста, гIишлой материалий промышленноста, целлюлозно-каьхата а кхыча а промышленноста доакъой цхьайолча предприятешка укх тIеххьарча шерашка керда юкъеена мощносташ караерзаяра гIулакх мела лел.

(ТАСС).

КОММУНИСТИЧЕСКИ БОЛХЛОЙИ ПАРТЕЙ ВИКАЛАШ ПРАГЕ ВIАШАГIКХЕТАР

ПРАГА, 21 октябрь. **ТАСС-а корр. И. Масленникова хоам бу:**

Тахан Праге дIадоладеннад Коминтерна VII конгресса 30 шу дизара хетаь йола коммунистически болхлойи партей дерригдунен халкъашта юкъера вIашагIкхетар. КПЧ Центральни Комитето а коммунистически болхлойи партей «Машареи социализмаи проблемаш» яхача теоретически а информационни а журнала редакционни коллеге а бийха укхаза баьхкаб 40 гаргга коммунистически болхлойи партей викалаш. ВIашагIкхийттараш юкъе ба Коммунистически интернационала VII конгресса балха юкъе дакъа лоацаш хинна гIорбаьнна революционни деятелаш.

Хьаьшашка моаршал хоатташ КПЧ ЦК секретара В. Коуцке белгалбир марксистско-ленински теори дегIадоаладара а реакцеца революционни низаша къовсам лоаттабара практике а Коминтерна VII конгресса бола исторически лоархIам. Коминтерна VII конгресса юха тIадаьхкад вай цун выводаш цIаьхха а ювцара ца доагIаш, аьлар цо, цо дуне дегIаахари революционни болама декхараши ленински наькъа къестадаь хилар бахьан долаш.

Цул тIехьагIа къамаьл дир КПСС ЦК делегацена керте латтача КПСС ЦК секретара Б. Н. Пономарева. Ше къамаьл деш цо хьахьекхар Коминтерна VII конгресса исторически лоархIами цун идеяш хIанзарча ханаца бувзам болаши хилар.

Iуйрийна къамаьл дир Австре Коммунистически парте сийлен председатела, Коминтерна III-чеи VI-чен конгрессий делегата Иогани Копленига, Сирийски компарте ЦК Генеральни секретара Халед Багдаша.

Тха совгIат

Дика хоам бе йиш йолаш я Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода №№ 1, 3, 15 йолча установкай коллективаш. Дукха ха я уж хадданза план ханал хьалха кхоачашъеш хьайоагIа. Ишта итт бетта план а толамца кхоачашъяьй цар.

Пхийтта ди ханал хьалха баьлар 10 бетта план кхоачашъяь № 3 йолча нов. Е. И. Поберeвв керте латтача установка технологаш. Ийс бетта цар кходаь ахча дIаккхоач 22 эзар сомага. Нов. Немова кулгалду бригада я яхье баьннaчарна хьалха латтар.

ЯлхайттлагIчеи вурийттлагIчеи октябре йистеяьккхар итт бетта задани № 1 йолчеи (нач. нов. М. А. Абасалиев) № 15 йолчеи (начальник нов. А. И. Горин) установкай коллективаша. Цу шин установка паччахьалкхенна ийс бетта барайтта эзар сом кходаьд. Хьалха латтачарна юкъе массаза цIи йоакх нн. Баранова, Бирюлькина, Пархоменко кулгалдеча бригадай. КПСС XXIII съезда сийна кхы а доккхагIа толамаш даха лерхIаш я уж коллективаш.

Л. ФОМЕНКО,
Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода экономист.

ЛерттIа чакхдаха гуйран балхаш

ТОРОНАШ ЙОЛЛАШЕ А...

Дукха кхаш да «Шалинский» яхача совхоза. БIаьш гектараш тIа хьажкIаши шекара свеклаи дIаюв укхаза. Совхоза дукххача звеноша лакха хьувкъам кхебаьб. Бакъда, ледара лел укхаза культураш чуэцара балхаш.

Кхоачам хиллал транспорт йоацилга да цун бахьан, йоах совхоза директора Шахбиева. Мадарра аьлча, из ишта дац. Боахаме тоъал автомашинаш а тракторни лафеташ а я. Керттера бахьан цар культураш чуэцара болх лерттIа вIаштIехьбаьккха ца хилари къахьегамхошта юкъе социалистически яхь йоаржаяь йоацилгеи да. Масалаш лаха гаьна ваха везац. ШоллагIча отделене Р. Ахметовай звенос шекара свекла кхеяьяр. ХIанз из культура чуэцаш боахк звеной членаш. Бакъда, чIоагIа мела леладу укхаза из гIулакх. Ялх — итт саг мара аравалац свекла хьаахка. Шоаш дийнахьа мел болх баьб, хIара гектара тIара мел хьувкъам боал хац царна. Отделене учетчика Иразиев Супьяна звеноша баьча балха учет леляц. Свекла чуэцача эшаш йола инвентарь яц.

Автомашинех лерттIа пайда эцац совхозо. Автомашин тIайоташ 35—40 минут ха йоаю. Болх беш кхойтта автопогрузчик я. Бакъда, уж кхоаяц свекла тIайотта, цудухьа кулгашца бу из болх. Цхьаьцца свекла хьатIатувсаш йотт автомашинаш. Кхыметтел шодаш а дац укхаза, 20 минут сихагIа шодаргдар тхо автомашин етта шодаш даларе, — йоах грузчикаша.

Кхы а вогIа лел из гIулакх кхоалагIча отделене. Укхаза 150 гектара тIа дIайийнаяр шекара свекла. ЛерттIа гIулакх ца дар бахьан долаш 100 гектара тIа дIайийна шекара свекла яйра. Уж тIера дIаязъяь дIальхай, хIаьта йиса свекла чуийца баьннабац уж хIанз а.

Укх гаргарча деношка свекла чуийца яккха кхоачам болаш я совхоз. Бакъда, техниках пайда а эцаш лерттIа вIаштIехьбаккха беза кхашкара болх.

Ю. ВОЛОГИН.

ЛОАМ УЛЛАЧА КОЛХОЗЕ

Ножай-Юрта района «Ильича Васкеташ» яхача колхоза пхелагIча бригада къахьегамхой тIагIертта къахьегаш ба кхашкара гуйран балхаш сихагIа чакхдаха гIерташ. БIаь гектар совгIа гурахьа дув кIа дIадийнад бригадо. Укх деношка дерригa ялаташ дIадийна боал уж.

Хьайбаш чулоаттаду помещенеш а тоаяь яьннай колхоз. Хьайбашта Iа дакккхара эша керда помещенеш яь а баьннаб цига. Базашта юхехьатIаена дIаоттаяьй 300 тонн йол.

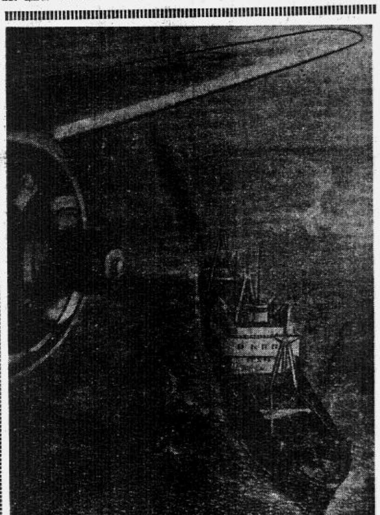
Октябра цIей сийна яхье баьннача колхозхоша ца йойташ хьажкIаш чуэца лаьрхIад. Геттара дика къахьег Гириханов ЗаьIамхана кулгалдеча звено членаша. 1 ноябрь хьатIакхоачаш из культура чуийца яккха дош деннад звенос, хIаьта хьаяьха хьажкIий лордаш а хьайбаш долча дIатIаозаргья.

ХIанз зяьб ахара лаьтташ цIендаь кийчдеш латт. Из болх беча дика хьокхамаш доах Хаджимурадова, Гериханова, Осмаева, кхычар.

Колхозе хьалха латта пхелагIа бригада яхье яьннай лоаллаха уллача Жданова цIерахча колхоза дикагIа йолча цхьоалагIча бригадаца.

Дикеи цIенеи чуэц шинна а бригадо кхашкара ялаташ.

Э. ЭСАМБАЕВ,
тха штате воаца корр.

Арктика малхбоален районашка навигаци чакхйоалаш латт. ТIеххьара кемаш гаванашкара прискай порташка дIаухаш да.

Сурта тIа: транспортни кема шашта юкъера хьаарадоаккхаш да.

И. Соловьева сурт.
ТАСС фотохроника.

БЕРКАТЕ ШУ

Къахьегама дика толамаш даха вIаштIехьдаьннад укх шера Надтеречни района «Новогорский» совхоза болхлой. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара цар чуденад 18,1 центнер ка бола ялаташ, 17,4 центнер горох, хIаьта борц — 19 центнер. Планал совгIа чуенай цар хьажкIаш.

Ялаташ цу тайпара дика хьувкъаде вIаштIехьдаьннад совхоза уж ханнахьа а агротехнически бокъонаш ца телхаеш дIадер а цул тIехьагIа эша гIулакх лерттIа деш чакхдаккхар а бахьан долаш.

КIезигагIа лоархIам болаш дацар ка бола ялаташ вIалла доа ца деш лоаццача юкъа чуийца дахар а. Из декхар цу тайпара чакхдаккха йиш хилар комбайнаш, тракторaш, жаткаш, кхыйола техника а ишта хьаттара кхайстанаш а дика кийчъярах. Шин сменах болх беш хилар механизатораш ялаташ чуийца даллалца.

Къахьегама овсарле лакхъяра ишт. та пайдане хилар юххьанца дена шерра социалистически яхь а йоаржаяь механизатораша тIагIертта къовсам лоаттабар. Сменах 1,5—2 норма кхоачашъеш къахьийгар ка бола ялаташ чуэцача дикагIча комбайнераша Дильмаев Ахмара, Бахтиев Азама, Темирсултанов Мовладе, Темиров Ризвана, кхычар.

ЛоархIаме да ка болча ялаташта малагIа предшественникаш пайдане а хайна уж дIадуврглола кхаш ханнахьеи нийсен белгалдахар.

Дика хьувкъадар духьа укх гурахьеи ишта бIаьстан юхьеи аммиачни селитри суперфосфати тоссаргья гурахьа дийнача кIи тIа. Уж еррига мероприятеш бокъонца кхоачашъяр бахьан долаш укх шера чуденачул дукха а дукхагIа чуда лерхI «Новогорский» совхозе гурахьа дийна ялаташ. КIезигагIа дале а юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 22 центнер кIаи рожи чудахьаргхиларах дог тийша ба укхаза укх шера, хIара гектара тIара чудена кIа 18,1 центнер мара йоацача.

Дика хьувкъаяьяр совхоза механизатораша Бахтиев Эдас, Зельмуханов Юсупа, Альмурзаев Саладе, Дзимиев Мухтара хьалкхеяь хьажкIаш. Планал совгIа чуера цар уж. Ишта дика хилар цар силоса лаьрхIа чуийца хьажкIаш а. План 120 центнер мара йоацача хIара гектара тIара 170—180 тонн силосни масса чуера цар.

Диззача шера шоай болх кхетамца вIаштIехьа а боаккхаш тIагIертта къахьегарах торо хиннай «Новогорский» совхоза ялаташ кхедерий ялаташ дохкара план хIанзлехьа а тIеххкоачашъе. Дохка дезар 1500 тонн мара доацача 2180 тонн ялат дехкад цар.

П. КУНИЕВ.

АФРИКАНСКИ ЦХЬОАГIОН ОРГАНИЗАЦЕ АССАМБЛЕЯГА ЯХЬИЙТА ПОСЛАНИ

СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина Африкански мехкий паччахьалкхенаштен правительстваштен керте латтарий Ассамблея председателага послани яхьийтай СССР-а халкъашкареи правительствагареи дIайха моаршал а луш.

Послане тIа белгалдоаккх, африкански халкъашта дагалаттача сийлахьча гIулакхий духьа, цар паргIатони лоIамеи духьа кхотадаларгеи барт-цхьоагIо хиларгеи бодача наькъ тIара халонаш дIаяхара торонаш хьахьскхаш Аккре вIашагIкхетараш хилар. Африкански цхьоагIо дIахо чIоагIъяро, континента мехкашта юкъерча гIулакхашта африкански цхьоагIон организацей бакъахьара принципаш чIоагIъяро шекo йоаццаш тIа-тIа дукхагIа аьттув бола хьалаш хулийтаргда юхейиса колониальни расистскии режимаш дIаяхар духьа, империализма, колониализма, неоколониализма кхерамашта духьала, паччахьалкхений чурча гIулакхашта юкъе гIертара духьала лоаттабеча къовсама.

Болх толамеи беркатеи чакхбалба шун аьнна Ассамблее дакъа лоацараштa ловца баьккхар Советски правительствана керте латтачо.

(ТАСС).

ЙОККХИЙ БОКЪОНАШ Я ПРЕДПРИЯТЕЙ

Семилетка шерашка къаьстта дика къахьегаш я Грозненски швейно-трикотажни объединене коллектив. ВорхI шера план 21-ча сентябре кхоачашъяьй, планах лаьрхIачул совгIа арахийца продукци бIаьш сомаш мах болаш я.

КПСС ЦК сентябрьски Пленумо оттадаьд коммунизм хьалъяра хьалхашка латтача декхарашка хьежжа планировани эргаяьккха тоаелга, предприятешта экономически стимулировани яр чIоагIделга, боахамашта кулгалдар тоаделга.

Вахара практико хьахьекхад валови продукци арахецарга хьежжа предприятеша беча балха луш йола оценка харцахьа хилар кхета а даь хIанз балха юкъера дIадаьккхад из. Боккъалдар аьлча, валови продукци дукхагIа арахецар духьа тIатеIIа къа а хьегаш предприятеша дукха арахецар рентабельни йоаца изделеши наха ца эша продукции. Масала, 1962-ча шера тха объединене хьаяь арахийцар хIаране 75 сом мах бола кхалнаьха зипа кочамаш. Наха дIа а ца эцаш 1965-ча шера май беттага кхаччалца складе яьдар уж. Цул тIехьагIа 15—20 сомага кхаччалца мах чухнахьа а баьккха дIаехкар уж кочамаш. Цу маьхех ехкача кочамаша кхыметтел бедалга дIадахар а юхаметтаоттадаьзар, хIаьта вала цох хинна зе а дац.

ДIаехкача хIамашка хьежжа мара предприяте беча балха оценка ергйоацаш чIоагIдарах, хIанз уж санна дола кхоачамбоацараш нийслургдац беча балха юкъе. Къаьстта тхона, экономисташта боккха кхаъ болаш хIама да хIаначул тIехьагIа планировани стабильнии нийсеи хургхилар. ХIанзалца телаш хинна планаш техническии экономически расчеташца чIоагIъяь яцар.

Духхьала дIабахача ийс бетта валови продукци арахецара плани, ишта продукцега дIабодача маьха плани иттазза хийцар. ХIаьта товарни продукцеи къахьегамеи план 9-зза хийцар. Цу хувцамаша дукха кегар бора объединене коллективо беча балха юкъе, из чIоагIа новкъадоалар аппарата болхлошта. Цудухьа оаха ворхI бетта лаьрхIа техпромфинплан оттайир. ХIанз цу планах болх бе йиш йолаш дац тхо, хIана аьлча дерригa хувцаденнад. Уж санна долча кхоачамбоацараша вIаштIехьдалийтац экономистий производствана е йоагIача хьисапе анализ е, ийдархой заказаш мишта кхоачашду хьажа. План массаза хувц плановни калькуляци лоархIаш ба экономисташ, цо производствана луш цхьаккха пайда а бац.

Кхы а вогIа латт къахьегама лимиташи финансови хьокхамаши хувцачара гIулакх. Масала, укх шера кхоалагIча квартале кхыча ведомствага цхьа цех дIаяларах совнархоза управлене шоза тхона тIера дIадаьккхар алапе фонд. Промышленно-производственни персонала магазар управлене даь гIалат тоаде, хIаьта из тоадир промышленни йоацача группа чотах, цига кхы тIа балха хьожавир 14,3 эзар сом алапи дала деза 51 болхло. Из бахьан долаш лохъелар къахьегама овсарле, болхлой алапи а лохделар.

Цхьаькха а да планировани еча кхоачамбоацар. Апрель бетта лохдир рознични маьхаш, хIаьта таханалца хьа цу хана лохбаьча маьхаца нийсъяьяц рыночни, товарни накоплений план. Хьалха хинна план хувцанзар мах лохбаьчул тIехьагIа Совнархоза управлене, цудухьа тхона тIадожадир цу шин маьхий планироване учет лелаелга, вешта аьлча мах лохбалехьа хиннача планеи лохбаьчул тIехьагIа хиннача планеи учет лелаелга. Ховш да ишта шолха планировании учети лелаеча дукха гIалаташ нийслулга.

Цхьаькха масал доаладергда вай: 1965-ча шера ярмарке ехкар «Росторгодежда» база заказ а даь хьакъестадаьча кIадаех хьаяь моделаш, хIаьта Москве хьалкхаьчача артикулех базо даь заказ 50 процент мара дIаэцанзар. Объединене болхлоша бIарччача кварталах къахьийгар переписка еш. Управлене тIадожалир тхона торговле заказ даь доацача кIадаех барзкъаш хьаделга, хIаьта торговни организацеша дIаэца тигацар цу кIадаех тийга барзкъаш. Планировани еча ишта нокъзара хIамаш нийсдаларах планах лаьрхIачул итташ эзараш сома маьха хIамаш кIезигагIа тийгар.

Планировани яра йола керда система — дIахо йодача хана производствана кулгалдара методаш эргаяхара чIоагIа лоархIаме хIама да. Цкъа-дале швейни промышленноста духхьала бувзам лоаттабу торговни организацещцен поставщикащцеи. СихагIа дIа а гIоргба болх. ШоззлагIа-дале производства плани производства финансови хьали стабильни хургда. Лакхлургья рентабельность, кIезиглургда пайда хьабоалаш боацаш дIаухийта ахчеи дебиторски декхараши.

КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш—вахаре!

КПСС ЦК сентябрьски Пленуме нийса белгалдаьккхар производствана хулача пайдана боарам хинна а ца Iеш рентабельноста боарам а чIоагIа лоархIаме хилар. Цо хьахьокх предприятешка ца эшеи совгIеи оборудовани хила йиш йоацилга. Бакъда, тха производстве 42 единица я ца эша оборудовани. Технически дикалга хьежача пайдана йоацаши морально къаьнеи я уж.

Бюджете дIаухийта ахча керттерчеи оборотнии фондера хургда. Объединене хIанзлехьа лархIа а лаьрхIа управлене хоам баьб малагIа бедал, фурнитураш, материалаш 1966-ча шера цхьоалагIча январага планал совгIа мел материалаш юсаргья.

Промышленноста кулгалдара йолча кердача системо производство дегIаяра йола итташ новкъарленаш дIаяьхай. Тха экономисташта къаьстта дика хов производствана уж новкъарленаш мел зене яр.

Тха йоккхий бокъонаш хиларга хьежжа чIоагIа бехктокхаме а да тхо. ДукхагIа пайда лургболча хьисапе вIаштIехьбаккха беза болх, цу даькъе дукхагIа тахка еза чура резерваш. 1966-ча шерарча барзкъий моделей конструкцешка а хьежа, хIанзлехьа производства юкъера дIаяьккхай 10 модель, уж пайда лургбоацаш хиларах. Цу гIулакхо вIаштIехьдоалийтаргда 42 эзар сом мах бола 6 эзар метр зип кходе.

ХIанз город Ростоверча ярмарке дохкаш да тха 250 моделех тийга барзкъаш. Дика маьхала доал уж, дуккагIдараш рентабельни а да уж. ХIаьта а царна юкъе зене изделеш а я, бедалга дIабода мах оптови маьхал лакхагIа ба.

КIадаех дикагIа пайда бергболаш гIулакх вIаштIехьдаккхар экономика керттера оагIо я. Таханарча денга дешара гIулакх дика вIаштIехьдаьккхадац оаха. ХIара мастер, лаборант, конструктор, механик, технолог декхарийла ва экономически знаней минимум йовза. Из вIаштIехьдаьлча мара производства хIара участкера эффективность лакхлургьяц.

Промышленноста кулгалдар тоадара швейни объединене единство хулийташи филиалаш юридически шоай бокъонаш йоацаши хулийтилга да, хIана аьлча дукхагIа дола балхаш централизованни да. Укх шера ноябрь бетта керттерча фабрике централизованни хургья учети планировании.

Тха объединенех хьатоха лерхI Наьсаре хьалъеш латта трикотажни фабрика. Из нийса дац аьнна хет тхона, хIана аьлча 2500 саг болх беш а волаш йоккха предприяти я из, цул совгIа 85 километр гаьна а я из. Кхыча тайпара я цигара технологи, техника. Тха объединене бац специалисташ трикотажникаш. Объединене коллектива хала хургда промышленноста йоккхача шин отраслана кулгалде. Цул совгIа отраслевой кулгалдара принцип а телхаю.

ДикагIа хургда Наьсарен трикотажни фабрика союзно-республикански доалахьа яхача. Цох дIатоха еза Грозненски трикотажни участок, хIамаш тегача фабрика Наьсарера филиал, хIана аьлча цо кийчбу трикотажни фабрика лаьрхIа бола специалисташ.

И. ЦЫГАНКОВ,
швейно-трикотажни объединене керттера экономист.

ХЬИНАРЕРЧА КЪАХЬЕГАМЦА ЛАКХДЕРГДА

Республика Министрий Совета председатела нов. Гайрбекова доклада тIара

Кепа йоазонца дIахайта ма хиллара, укх деношка хилар республика кхалнаьха IV съезд. «Республика боахами культурен дегIайоалаечара Нохч-ГIалгIай АССР кхалнаьха лоархIамахи декхарехи» лаьца съезде доклад йир республика Министрий Совета председатела нов. ГАЙРБЕКОВА.

— Вай съезд гулъеннай, — аьлар докладчика, — советски халкъо КПСС ЦК сентябрьски Пленума исторически решенеш цхьатарра цхьан бартагIа къоабалъяь тIаийцача белгаларча хана. Массанахьа а чIоагIа хьинар айденна тIаийцаб Советски Союза Коммунистически парте XXIII съезд гулъярах бола хоам. Къахьегамхой уйлаш, уж кхоачашде тIакхуваш къьгга хьахьувкх берригача мехка а республике а гIолла яьржача дуккха болча къахьегамхой Октябрал хьалхагIарча социалистически яхъо; парте халкъа боахама хьалхашка оттадаь доккхий декхараш кхоачашдара тIаерзаяь я из яхь.

Нов. Гайрбекова дувц мехка экономика, цу даькъе Нохч-ГIалгIайченъяр а тIехьа дегIайоалаяра даьхача доккхийча толамех. Укх тайпара я, масала, доклада юкъе ювца цифраш.

Вай республика промышленни продукце боарам семилеткагIа шоза дегIабоагIа, хIаьта мехкдаьтта доаккхилга — 3,9-зза, газ — 7-зза гаргга, машинаш хьаелга — 2,3-зза, хIаьта химически промышленность — 3-зза. Цу юкъагIа вайцига хьалъяьй керда 20 предприяти, карадерзалаьд промышленни хьисапе синтетически спирт, полиэтилен доаккхилга, нонагIа прогрессивни дола кIай парафин яккхара хьисап, мехкдаьттахошта йолча кердача машиннйи механизмайи 120-нел тIех тайпаш хьаделга карадерзадаьд. «Грознефть» яхача объединене мехкдаьттахоша дахача шера июль беттехьа а кхоачашъяь яьккхай «Iаьржа дошув» даккхара семилетка. Грозненски крекинг-завода коллективо шиь ворхI шера план кхоачашъяьй укх шера сентябрь бетта. Семилетка шерашка планал совгIа 72 миллион сома маькха хиннацa Iеш тайп-тайпара йола продукци хьаяьй.

Массанена а ховш да мехка а республика а юрта боахам дегIабоалабара мел боккхача лоархIаме я КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш. Цар юртарча къахьегамхой политически а къахьегама а денал чIоагIа лакхдаьд. Укх шера, берригача мехка а санна, республика колхозашеи совхозашеи дикагIа вIаштIехьале йолаш чакхдоаккх деррига юртбоахама балхаш. Республика ялаташ кийчдара йола шиь план кхоачашъяьй, хIаьта хIанз дIахо планал совгIа паччахьалкхенга ялат дохкаш а я.

КIезиг-дукха толамаш даьхад хьайбаш леладелга дегIадоаладара а: доахани коа тIара оалхазараши дукхагIа хиннад, цар продуктивность а кIезиг-дукха лакхъеннай.

Шурей дулхи кийчдара ийс бетта план кхоачашъяьй, хIаьта тха кийчдара шера план а кхоачашъяьй. Иштта кхоачашъяьй харбазий кхашкара культураш, сомаш, комсаш кийчъяра план а.

Цхьабакъда, парте вайна хьех цIакха дуденначох кхоачам хинна ца Iелга. Областной партийни организаце ший деррига низаш тIалестаду республика юрта боахам а промышленность а айяра хьакъехьа йола КПСС ЦК мартовски сентябрьскии Пленумий указанеш кхоачашъяь чакхъяхар духьа республика къахьегамхой оарцагIбахара.

ДIахо доклада тIа дувц, парте хьалхашка оттадаь исторически декхараш республика берригача къахьегамхой творчески инициатива мамогга чIоагIа дегIаккхуварца мара кхоачашдулург ца хилар.

Ма Iальмате доккха а да-кх керда вахар диллара юкъе советски кхалнаха лоаца дакъа. Экономика а культура а хьаштдолчча даькъе ка маькала а ювлаш къахьегаш ба уж.

Кхалнаха шерра дакъа лувц паччахьалкхен гIулакхашта доал дара юкъе, хIаьта Даьхено цар къахьегама лакха мах а бу. Цхьа миллион хинна Iац орденашцеи медалашцеи совгIаташ тийнна советски кхалнах, дукхачарех Советски Союза Турпален Социалистически Къахьегама Турпален цIераш техкай.

СССР кхалсаг лакхача хьале хилар — социалистически строй капиталистическичул толашагIа хилар къьгга хьахьоккхаш дола тешал да.

Советски Iаьдала шерашка Iальмате доккхий хувцамаш хиннад Нохч-ГIалгIайчен кхалнаьха вахара юкъе. Революци хилалехьа бокъо йоацеи тоIабаь боахкеи лаьш хинна уж хIанз цхьатарра бокъонаш йола коммунистически общество хьалъераш хинна дIаэттаб. Сий дола нохчийи гIалгIайи кхалнах тахан шоай низах бIубенна ба, уж берригача советски кхалнахаца цхьан мугIаре коммунизмага болх. ХIаьта таханарча дийнахье кхалнаьха долаш мел дар вай воай Советски Союза Коммунистически парти бахьане хинна а да.

Докладчико дIахо дувц КПСС Центральни Комитето парте областной комитета массе а хана кхалнаха юкъерча балха гIулакха эггара доккхагIдола новкъостал лоаттадеш хилар, цу лоархIамерча партийни гIулакха лаьгI ца болийташ бола тIахьожам лоаттабеш хилар. Яах шу хьалха

«СЕРДАЛО»

2-гIа оагI. 23 октябрь, 1965 шу.

РСФСР гIоллaрча КПСС ЦК бюрос, вайцигарча гIулакха хьал къоастамболлаш зийна хайза а хайза, вайна белгалдир республика кхалнаха юкъера болх дика ца хилар. Из цIенхаштара бахьан теркал а даь, парте обкомо, шийна енна указанеш кхоачаш а еш, Iалашдир кхалнах общественно-пайданерча къахьегама, торговлеи культураи системана юкъеозара, цар культурно-политически боарам лакхбара, шоаех йоахкача гIулакха а политически а дикалий оагIонашка хьежжа кхалнах кулгалдара балхаш тIа ахийтара бола партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацей болх хьинарегIа хулийтилга.

Обкома бюро, Министрий Совета, парте горкомий, райкомий заседанешка, Советий исполкомий заседанешка халданза хан-ханнахьа дувц кхалнаха юкъерча балхаца дувзаденна дола дешаш, дикка бовкха организаторски болх чакхбоах цу даькъе.

Цхьадола масалаш доаладу докладчика.

Республика халкъа боахаме болх беш 98 эзар кхалсаг я хIанз. Лакхера а юкъера специальни а образовани йолаш я 17 совгIа эзар кхалсаг. Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша сий деш ба производства хьалха латта кхалнах: химкомбината №111 йолча цеха начальник А. Д. Попова, Социалистически Къахьегама Турпал Т. Б. Летковская, «Чечингсельстрой» треста № 4 йолча СМУ штукатур, РСФСР-а заслуженни гIишлошъер Бакаева Казимат, Гудермеса станце сигналист Б. Л. Зародная, «Старогрознефта» НПУ фрезеровщица Оскарова Тумиша, иштта кхы дуккха бараш а.

Шоай къахьегамца халкъа хьалхашка сийле яьккхача дуккхача хьайбаш леладерий цIераш я ерригача республиканa йовзаш. Царна юкъе я «Назрановский» совхозера Барахоева Лемка, «Терский» совхозера Н. Кандиева, «Красный пахарь» яхача колхозера Г. Лукманова, «Джалка» яхача совхозера З. Шахилова, Грозненски района ЦхьоалагIча мая цIераxча колхозера Я. Кадырова, Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» яхача совхозера З. Мальсагова, Шаьла района «Шалинский» яхача совхозера А. И. Михайлова. Дика болх беш ба свекла лелаю звеньевой «Джалка» совхозера Т. Муслиева, «Горец» яхача совхозера А. Барзукаева, № 3 йолча сомий-баьца даарий совхозера С. Шунгарова, дуккха кхыбараш а. Агроном Т. Ясинецкая Сунженски района Шеча Эскара цIерахча колхоза председатель йолаш болх беш я, нов. Табацкова Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза председатель я, нов. Закутная Наурски винсовхоза директор я, нов. Гаврина плодопитомнически совхоза директор я.

Iилман болхлой болаш 359 кхалсаг я республике. Царна юкъе кIезига бац Iилмай кандидаташ — дипломированни Iилмахой. Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совете хержа я 62 кхалсаг. Моттигерча Советий депутатех аханел совгIа бараш кхалнах ба, республикера 909 кхалсаг халкъа судахойлеи халкъа заседателаллеи хержа я. Итташ кхалнах ба КПСС райкомий секретараш, къахьегамхой депутатий районнии юрташкарчеи Советий исполкомий председателаш болаш. Халкъа образоване дика ка маькал а йоалаш болх барах «РСФСР-а школа заслуженни хьехархо» аьнна цIи еннай 22 хьехархочоа, хIаьта «Нохч-ГIалгIай АССР-а школа заслуженни хьехархо» аьнна цIи еннай 30 сага. Наьха унахцIено лораяра даькъе а керттера моттиг дIалоац кхалнаха. 964 кхалсаг я республике из болх беш, республике болча берригача лорий 71 процент хул цох. Iилманца, литератураца, искусстве, культпросветучрежденешка болх беш 4 эзар гаргга кхалсаг я ,болх беш мел барех 50 процент хул цох.

ЧIоагIа лоархIаме да дуккхача а кхалнаха производственни, культурно-массови, жилищно-бытовой комиссешка а, хIаьта иштта партийни, комсомольски, профсоюзни, кхыча общественни а организацешка дакъа лоацаш хилар. 3689 кхалсаг чуйоагIаш 449 кхалнаьха совет я вIашагI а елла республике болх беш. Кхалнаьха къахьегама а политически а хьинар лакхдара, тIехьадисача гIулакхашца къовсам лоаттабара дукха болх бу Урус-Мартана района «Гойты» яхача юртарча (кхалнаьха совета председатель библиотека заведующи Баматалиева Айзинат). Грозненски района Чечен-Аул яхача юртарча (кхалнаьха совета председатель нов. Домбаева), Надтеречни района Горагорск яхача поселкерча (кхалнаьха совета председатель нов. Белецкая), Гудермеса станце депорча (кхалнаьха совета председатель нов. Сало), Ачхой - Мартана района Закан - Юртарча (кхалнаьха совета председатель нов. Ацаева), Шаьла района Сержень-Юртарча (кхалнаьха совета председатель нов. Хаисова), Ведана района Махкеты яхача юртарча (кхалнаьха совета председатель нов. Агамерзоева) кхалнаьха советаша а иштта дуккха кхычар а. Сунженски района Кирова цIерахча колхозе дика йовзаш я пенсионерка Глотова Анна Ивановна. Дуккхача хана деиз из председатель йола кхалнаьха совет кхалнаха юкъе бу политически культурно - кхетамен болх

вIаштIехьбаккхара даькъе колхоза парткома тешшаме новкъостал деш, хьайоагIа. Кхалнаьха совето парткомаца цхьана къестаду дикагIбола кхалнах материально - бехктокхамеи кулгалдечеи балхаш тIа хьожабара дешаш. Кхалнаьха совета членаша — хьехархоша нн. Тонкогубовас, Костюченко, медицински болхлоша Виноградовас, Мальцевас, Бакалюка, кхыбараша тIехьадисача гIулакхашца лоаттабеча къовсамах, бераш кхедарах, медицински, дына духьаларча, лунен халкъашта юкъерча темаех йола беседаши лекцеши еш колхоза бригадашка а фермашка а. Колхозни клубе «Шоана, кхалнах» яха сайренаш ю. Кхалнаьха совета инициативах библиотеке каст-каста книжкаш дешарий конференцеш ю. «Работница» яха пенгазет арахецилга вIаштIехьдаьккхад кхалнаьха совето. Белгтала тоабеннаб кхалнаьха юкъе бу политико-кхетама болх а. ВIаштта массехк шера дика вIаштIехьбаьккха лелабу вIалла дешар ца ховши кIезига дешар ховши болча кхалнахаца бу болх, уж Iомабу лаьрхIа вIашагIъехкача политграмота кружокашка. Цу кружокашта чуйоагIаш я 6 эзар гаргга кхалсаг. Цхьайолча районашка вIашагIъехкай цIагIа, фермашка, бригадашка болх беш йола лектореш. 6 эзар саг чувоагIаш «Знание» яхача общество 2257 кхалсаг я, царех дукхагIа болчар еша лекцеш производственни общественни вахаре, культуре кхалнаха дакъа лацарах, керда быти, керда советски обрядаши юкъейоалаярах, къаьнача заман тIехьадисача гIулакхех уж мукъабахара лоаттабеча къовсама хетаь я. 1,5 эзар совгIа кхалсаг я пропагандист йолаш. Республике бахача наха ду медицински гIулакх тоадара дукха болх баьб. ДукхагIа йоакхо ю кхалнаьха бокъонаш лораяра, къахьегама законодательство телха па яра.

Укх тIеххьарча хана дукхагIа терко ю производственнии общественнии вахаре кхалнах юкъеозара, партийнии советски балха лаьрхIа кхалнах йола кадраш кийчъяра. ДикагIбола кхалнах — производственнии цаш, промышленностеи юртбоахамеи специалисташ, хьехархой, лораш, кхыбараш а Коммунистически партеи ленински комсомолеи мугIарашка бувл. 1964 шера тайп-тайпарча массови квалификацей курсашка (операторийи цар гIончийи, станочниций, монтажниций, штукатурий и. кх. дI.) 3 эзар гаргга кхалсаг кийчъяьй.

Юрта боахаме болх беча дукхагIболча кхалнаха шоашта тIадилла гIулакх цIена а дика а кхоачашду. «Красноармейский» совхоза № 1 йолча отделене баьца даараши сомаши кхедеча бригадана хьалхарчарца коммунистически къахьегама бригада яха сийлен цIи еннай. Массови квалификацех йола кадраш кийчъю республика Агрозооветкурсашка, семинарашка дешаш я кхо эзар гаргга кхалсаг.

Белгалдаккха безам боагIа, промышленноста е юртбоахама моллагIча коллективе нохчий е гIалгIай кхалсаг балха еча кхыча къамах болча специалисташа цунна массе тайпара новкъостал а делга из безаме тIаэцилга а.

Промышленноста дикагIболча болхлошта юкъе белгалъяь яр Оскарова Тумиша. Ер да цун лоаца истори. «Старогрознефта» НПУ транспортни конторе кхо шу хьалха балха ера из. Авторемонтни мастерскешка уборщица йолаш болх бе йолаелар Тумиша. Мастера Чепчина, фрезеровщикаша, токараша нн. Разуменкос, Жариновa, Бочкарева, Шерстобитова фрезерни станокаца цун безам болга хайначул тIехьагIа из цу тIа болх бе Iомаю. Болхлой ерригa коллектив Оскаровайга хьожаш а цунна новкъостал деш а яр. ХIанз из квалифицированни фрезеровщица, хьинаре общественница, профсоюзни комитета а мехкдаьтта чакхдоахача болхлой союза обкома а член я. Тумиша дика дезали бераши да. Цун мар цу предприяте слесарь волаш ва. Оскаровай вахаро хьагойт вайна цIен-нана хиннача нохчий кхалсагах станока тIа болх бу болхло мишта хилар, цу даькъе эрсий доттагIаша цунна новкъостал мишта дир, общественница а, ираз дола сесаг а, нана а цох мишта хилар. Из да халкъий доттагIал хьагойташ дола масал. Республика къахьегамхой вахаре а быте а чIоагIа юкъе йоагIаш латт керда советски обрядаш — комсомольски Iаьдалах саг йоалаяр, саг йоалаяьчеи бер даьчеи торжественно регистраци яр. Керда обрядаш вахара юкъейоалаяра дукха болх бу Шелковской, МалгIабика, Грозненски а иштта кхыча а районашка. Ала деза бахача наха керда советски обрядаш нийса кхетаелга а царна уж раьза болга а. Цхьабакъда, йоах докладчика, новкъа дале а из болх дуккхача партийни, советски, комсомольски организацеша мела лелабу. Нийса хургдацар республикерча кхалнаха политически кхетам балара, цар культурни боарам лакхбара, уж производственни а общественни а вахара юкъеозара, хIаьта иштта цар сий доадеш дола тIехьадиса гIулакхаш юкъера дIададахара даькъе деррига а дика лел аьлча.

Цул совгIа, кхалнаха юкъе бу болх цIенхаштта кхоачамбоацараш долаш лелабу вай, цар новкъарле ю общественни производственни политически вахараи уж хьинаре юкъеозара, цар культурни боарам лакхбара, къаьнача заман тIехьадисача гIулакхех уж мукъабахара. Сенах латт уж кхоачамбоацараш?

Уж латт, белгалдоаккх нов. Гайрбекова, кхалнаьха маIачанаха нийса йола бокъонаш ла йиш йоацача, телхаеча дуккхача фанташта духьала боагIаш бола къовсам ца лоаттабарах, эхь дола феодально-родовой гIулакхаш доахкача наха тIагIертта вай духьала ца даларах, маIачанаха юкъе лерттIа кхетама болх ца барах, цо новкъарле ю кхалнаьха социалистически кхетами творчески инициативеи дегIайоалаяра, къаьстта лоаман кхалнаьха яр дегIайоалаяра а деш, хIаьта из шерра коммунистически гIирс хьалбеш доаллача советски халкъа идеологически кхетам балара даькъе вайна хьалхашка латтача декхарашца вIалла тарлуш а дац. Кхалнаьха маIачанаха нийса бокъо ца хиларал совгIа уж лоалла хIана лоаттабац аьнна хьал долаш моттигаш а я республике.

Духхьал дIааргда вай, «къамани-бытовой традицеш» я яхаш цхьайолча моттигашка лора а ду лела а ду советски обществаца тарлуш доаца а цунна гоама дола а кхалсага хьакъехьара реакционни гIулакхаш. Геттара эсала лоаттабу вайцига къовсам урдув эцар, кхенза йола йиIигаш кхувлар, дукха истий лелабар санна долча дIаяхача замах юхедисача зуламерча гIулакхашта духьала. ХIаьта а, вайна юкъера хIанз а дIабаланза ба урдув дахари кхыдола харцахьара хIамаши нийса лархIа гIерташ дукха хана деиз хьабоагIаш бола бала-интеллигенташ. Уж нах дерригача халкъо харцбе а гоамбала а мегаргболаш ба. Иштта уж тайпа нах харцбеш моттиг хилар, масала, пединституте деша багIача гIалгIайи нохчийи мехкараша цхьана яздаьча, укх шера аьхки республикански кепа йоазон тIа кепа теха арадаьйнача, массаяр раьза а йолаш берригача нохчийи гIалгIайи кхалнаха хьаллаьцача письмос урдув дахара духьала шерра кампани дIайолаьяча хана. Студенткай письмо дийцар нах бахача юрташка, кхалнаьхеи мехкарийи сходашка, кхалнаьха районни слеташка. Цига дакъа лоацаш хиннараша геттара харцахьа лаьрхIар урдув доахилга, кхенза йола йиIигаш маьре кхувлилга, дукха истий лелабелга. Кхалнаха, цаI санна раьза а хинна, хьакхайкадир: уж эхь тIакхоачадеш дола гIулакхаш дIахо ца хилийта, саг йигараи йитараи загсе регистраци яйта а наьна йола ерригa бокъонаш кхоачашъяйта а, школашкеи дешара кхыча заведенешкеи цхьаккха духьале йоацаш йиIигашка дешийтилга вIаштIехьдаккха шоаш гIертаргхилар. Ачхой-Мартана районерча кхалнаьха слето, масала, Нохч-ГIалгIайчен берригача кхалнахага кхайкарал дир урдув ийделгеи коммунистически морала зулам деш дола кхы тайпа гIулакхаш вай вахара юкъера дIададахар духьа массане а цхьана къовсам лоаттабара уж тIахьехаш. Ачхой-Мартана районерча кхалнаха хIанз къовсам лоаттабу шоай слетеи кхалнаьха районни конференцеи решенеш кхоачашъяр духьа. Урдув дахара духьала студенткаша яздаьча письмо чулоацам массане а раьза хинна могабеш а урдув доахилгеи дукха истий лелабелгеи мегаргдоацилга хьахьокхаш а дола гIулакх хилар съезда накъа доагIаш районашка хиннача кхалнаьха конференцешка.

Дукха ха йоацаш «Грозненский рабочий» тIа кепа теха яр мехкдаьтта институтa ассистента Межидова статья. Цу тIа авторо, вай республике «кхалнахаца феодально-байски гIулакхаш леладеш йола моттигаш хIанз а кIезига ца хилар» бакъ а деш, харцахьа лоархI художественни литература тIа уж цхьан оагIорахьара гучаяхар, цу тайпарча произведеней автораша во могабеш бараштa е басар а, е моттиг а кхояц, хIаьта из гIалат а да, йоах цо. ХIаьта вай ях, вай басар кходергдац реакционни гIулакхаш гучадахара, цу деша гIалат вувлар Межидов ше а из хьаллоацаш мел бараш а ба. Урдув дахар ла мегаргдоацаш а вай массане къовсам лоаттабе безаш а дола зулам да. Эхь доллашехьа а дукха истий лелабаро, кхенза йола йиIигаш маьре ахийтаро, урдош теларо тешал ду советски законаши порядкаши телхаяр цхьайолча партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацешта бе-башха из хеташ хилара, уж телхаелга политически наькъо яххача тайпара харцахьа лоархIаш ца хилара. Саг йигар-йитар юридически законашка хьежжа дIанийсданза дарг ца хилар дIахойташ бахача наха юкъе денна болх баш. Дуккха моттигаш я кхалсаганана гIо-новкъостал ца деш. Общественностаца бувзам кIезига ба прокуратура, суда, милице органий, дош бокъонца тахка а техке, бехктокхаме озац кхалнаьха сий доадеши дог эшадеши дола гIулакхаш леладу нах. Родовой бытах юхедисача воча гIулакхашца къовсам лоаттабара дешаш геттара во лeладу новкъостий судашеи халкъа дружинашеи. Шийн бокъонаш бахьан долаш, общества баьдеча низашта духьала къовсам лоаттабаь сийлахьа оагIонаш йолаш я нохч-гIалгIай кхалсаг. Из турпаленца летай нах боаца а беш керте лаьттача нохчашхеи гIалгIашхеи болча тхьамадашта, хьал дараштa, кулачествана духьала лаьттача лирача классови къовсаме, моттигаш хиннай активисткаш бола кхалнах ба-беш. 1929 шера Ножай-Юрта районе йийнай кхалнаьха организатор хинна Багирова. Цул тIехьагIа цхьа шу даьнача гIолла кулакаша йийра Аьхки-Юртара юртсовета председатела заместитель Оздоева, СурхотIара активистка Цечоева. Кулакаш е тIехьабаьнна хиннаб Яндарерча активисткана Пливайна а. Иштта моттигаш хиннай классови къовсам лаьттача хана. Халахете а, уж моттигаш хьахьекхаяц вай е музее а, е литература тIа а.

Дукха истий лелабар зулам да вай яхача хана, дицде мегаргдац уж кхалнахи бераши тоIадаь доахкадарга, Советски дезали быти толхаярга диллача социальни зулам хинна ца Iеш наьха къахьегама еча эксплуатаце белггалара форма хиларга диллача а доккха зулам хилар: «...Дукха истий лелабар, — яьхад Н. К. Крупскаяс, — из къайлагIара эксплуатаци я». ДIахьажал шо дукха истий лелаберий вахарга, тIаккха гургда шоана шоай исташа хьегача къих уж бахаш хилар, шоаш болх ца беш, наьха хьакъ дуаш лела тунеядцаш уж хилар.

Дувццача тайпара сел унзар а дац из шай тIа, — оалаш кица да. Нагахьа санна цу айпашта духьала лоаттабеча къовсаме чIоагIа хуле, вай вахара юкъера сихха дIадаха йиш хургья уж!

Сийлахь-воккхача гуманиста-писатела Горьке яьхад, кхалсаго цIаккха а дицде мегаргдац, ды — цун эггара даьрагIа, эггара къизагIа, эггара лирагIа вола моастагIа хилар. Из дукхагIа а ха деза нохчийи гIалгIайи кхалнаха, хIана аьлча кхалсагага гIелал ярга диллача исламали цун шариIатали къизагIа а болаш цхьаккха а ды бац дунен тIа. Исламо могаду дукха истий лелабар, кхенза йола йиIигаш маьре кхувлар, мехкарий удабар, цо чIоагIду урдув доахилгеи шариIата акхача Iаьдалах саг ютилгеи. Дыно яхачунга ладувгIача цхьаболча наха саг йоалаяри йитари хIанз а шариIата Iаьдалах леладу вайна, загс теркал а ца еш, хIаьта маIача сага цо мукъа лу кхалсагах, наьнахи берахи ший хьаштдар де.

Къаьстта а доккха зулам ду ислама школанна. 7-гIа класс яьккхачул тIехьагIа кхы дIахо школе дешийтац дуккхача йиIигашка. Йиза йоацача даннеех, хIанз деша ца ягIаш 57 йиIиг я. Уж кхы дукхагIа хила а тарлу. Ца дешийтар духьа деша аха йола дуккха йиIигаш къайлайоахаш моттигаш я.

Нагахьа санна вIаши га доахаш йола зуламера оамал а теркалийча, хьехархой цхьадола дакъа дыно тувладарах хIанз а хьакхетанза хилар а лаьрхIача, дух тIа вала хала да вай деша ца ягIа йиIигаш меллай а дешар дIадолалаьчул тIехьагIа цIагIа деша ца ухийташ сецаеш йола йиIигаш меллай а хара. Хьадувла цIенхаштта къовсам дIаболабе вай цхьаккха а ца къастийташ ерригача йиIигашка дешийтар духьа, дIалочкъадаь доагIаду «нускалаш» хьагучадаьх вай, школе баха новкъостал де вай царна. ЙиIигаш школе деша ца ахийтарах дола дош политически маIан долаш да, из да шоай бераштa Iилманца дуне довзийтеи хIанзара культура Iомаеи ца лар. Цудухьа школе луча хьехамаи кхетамаи юкъера ювлийта мегаргьяц вай йиIигаш. ХIаьта школашка, бакъдар аьлча, дешар дикагIа хьеха, дешархошта Iилман-политически кхетам балара дешаш, къаьстта а дынахи национализмахи юхедисараш Iилманца хьагучадахара даькъе, дикагIа хьеха деза, лакхагIа айбе еза дешархошта коммунистически, интернациональни, патриотически кхетам балара боарам.

Ховш да, къамашта юкъе эггара чIоагIагIа моастагIал юкъедехкар ислам долга. Цудухьа республике дахача халкъашта юкъера доттагIал дохаде гIерт ислам. Кхыча къамех бола нах сий доацача баха гIерташ лела уж тайпа психологаш корабоагIаргба Гудермеса, Урус-Мартана, цхьацца йолча кхыча районашка. Дынеи национализмаи гIулакхаш вIашагIкхет укхаза, шоайла цхьоагIо йолаш лел уж.

Цхьаькха цхьан гIулакхах ала дезаш да — шоай бераштa кхетам балара бехктокхаме болча ноаноех. Бераш даьдар аьнна тIерадоалаш дац нана хилар, йоакхонца царна гIулакх де а кхетам бала а беза цо. Нана — ший бераштa кхетам балара гIулакха эггара саготагIа хила езаш яр, эггара чIоагIагIа цунга ладувгI бераша. Энгельса яьхад, кхалнаьха дегаш коммунистически идеал бахьан долаш чIоаггIа деттадала доладенначa хана, кердадар котдарга нагахьа санна къонача тIехьено из наьна шурийца цхьана дIачуэца доладойя.

Цхьаккха а шек вац, Нохч-ГIалгIайчен кхалнаьха дегаш, вай мехка берригача кхалнаьха дегаш а санна, коммунизма гIулакх бахьан долаш чIоагIа детталуш хиларах, хIаьта гуш да, кхувш йоагIача тIехьенна кхетам балар из мел боккхача лоархIаме да. Бераштa кхетам бала хар — из да вахар довза дезаш дола сийлахь-доккха паччахьалкхен лоархIам бола гIулакх. Нанас луш бола хьехам школе луш болча хьехамца айхха бувзам болаш хила беза.

Феодально-родови строях юхедиса во гIулакхаш дIа ца доалаш чIоагIа латтара керттерча бахьанех цаI да реакционни бусалба дыно царна харцахьара влияни еш хилар. Дына исламах тешаш хила деза яхаш хьехам а беш, дына керте латтараш чIоагIагIа оарцагIбаьнцаб лоаман кхалсаг бокъо йоацача хьала тIа йита гIерташ. Цар шоай тоабаш гIулакхаш маIача наха юкъе чIоагIдаь ца Iеш, мурдий тоабашта юкъе увз кхалнах а, цу даькъе мехкарий а.

ХIаьта а, кхалнаха юкъе еш йола дына духьалара пропаганда хIана а Iальмате эсала лел вай эггара хьалха республика районийи городийи партийно-советски актива ший бехкагIа. ХIанз а бокъонца из гIулакх хьайицадац хьехархоша. 12 эзар хьехархо ва вай, хIаьта 9 бетта Iилман атеизмах лаьца йийшараш, «Знание» яхача общества даннеех, 2 эзар лекци мара яц.

Кхалнаха юкъе беча балха тIа керттерча кхоачамбоацарех цаI да, йоах докладчика, цхьайолча районашка баха балха боаца кхалнах балхаш тIа дIанийсбара хIанзалца хьа даь хIама ца хилар, балха болча кхалнаьха производственни говзал лакхъяра гIулакха деха доагIаш дар кхадехац боахамий кулгалхошкара. Цхьайолча промышленни предприятешкеи совхозашкеи къахьегама законодательство телхаеш моттигаш я, йоакхо яц балха болча кхалнаха, цар къахьегама овсарле лакхагIа кулийтаргйола хьалаш вIаштIехьдахара. Уйлае еза балха боацача кхалнаха мичара фу болх лургба. Керттердар-м, бакъдар аьлча, общественни производстве, промышленносте, юрта боахаме дакъа лацар да.

Республика промышленности гIишлош хьалъелгеи дIахо дегIадоаладарца дувзаденна промышленностеи гIишлошъечеи болх бара кхалнахах квалифицированни кадраш кийчъе перспективни план оттае еза, цу гIулакха лакхерчеи юкъерчеи специальни дешара заведенеех а хIаьта иштта профессионально-технически образоване системах а мамогга дукхагIа пайда а эцаш.

Кхалнах общественни къахьегама юкъеозар духьа берий учрежденеш дукхагIа шеръяра йоакхо е еза предприятей, колхозий, совхозий, учрежденей кулгалхоша.

КIезига къестаду кхалнаха цIагIа беш бола хала болх аттача баккхарца дувзаденна дешаш: общественни кхача кийчбу учрежденеш шеръяр, барзкъаш дутта моттигаш, цIагIа лелаеча хIамашта ремонт ю мастерскеш, цIагIарча йоакхонех кхалсаг мукъаяккха езаш йола кхы тайпа учрежденеш хьаяр, цо салоIаргдола, из культурно дегIайоагIаргйола, берашта кхетам бала йиш хургйола хьалаш цунна хилийтара. Парте Программо дIадех: «...цIагIа кхалсаго хьега къа кIезигдергдолеи аттача доаккхаргдолеи хьалаш Iалашделга». Из декхар тIагIертта кхоачашде деза вай!

Докладчика дувц кхалнаьха актив шерье, быт, культура вIаштIехьъяккхара дешашка денна хьежа, культурно-просветительни учрежденей гIулакхаш тоадара, кхалнаьха советий болх чIоагIбара дешашка хьежа декхарийла йолча моттигерча Советий, комсомольскии профсоюзнии организацей гIулакхаш вIаштIехьдахареи кхетам балареи болх чIоагIбанза барг ца хилара хьакъехьа.

Кхалнаха юкъе беча балхах дола партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахама организацей, ведомствай декхараш дуккхача тайпара а бехктокхаме а да.

Долла хIама данза дargдац уж тIагIертта, уйла а еш, гIулакх дизза дIадехаш кхоачашдара, — йоах докладчика тIа. ХIаьта цу гIулакха мел эшаш йола торонаш йолаш я. Царех бизза пайда эцилга мара эшаш хIама дац.

ТIеххьара а ший къамаьл чакхдоалаш докладчика йоах, коммунистически общество хьалъеча, кхалнаьха идейно-политически боарам лакхбар духьа лоаттабеча къовсаме, дIаяхача замах юхедиса во гIулакхаш дIадоахача республика кхалнаьха хьинар лакхдара белггалара рубеж хургья укх съездах.

КПСС XXIII-ча съезда накъаболхаш, Нохч-ГIалгIайчен кхалнах деррига советски халкъ санна, кхы а айхагIа кхоталургба КПСС ленински ЦК-ана гонахьа, республика къахьегамхой вежарий санна болча дезала юкъе шоай хьинар кхы а дукхагIа лакхдергда боахами культурни вахари хьалдара!

* * *

Гулбеннараша чIоагIа тIоараш а тохаш тIаийцар вошал долча республикашкара баьхка хинна хьаьший.

Съезда делегаташка, хIаьта царга гIолла Нохч-ГIалгIайчен берригача кхалнахага моаршал хоатташ дола адресаш дийшар КПСС Дагестански обкома кхалнаха юкъерча балха отдела заведующе нов. **П. Р. Хизриевас**, КПСС Къилбаседа-ХIирий обкома Iилмани школаи отдела заведующе нов. **Ж. А. Чеховевас**, КПСС Кабардино-Балкарски обкома Iилмани школаи отдела заведующе нов. **Е. Т. Нешевас**, Карачаево-Черкесски облоно заведующе нов. **Е. Н. Соронинас**, Калмыцки АССР Ленина цIерахча школа директора нов. **Л. Д. Коняевас**.

Съезде къамаьл дир КПСС обкома хьалхарча секретара нов. **Ф. Е. Титова**.

Съезда делегаташа кхалнаьха республикански совет хержар.

Республика кхалнаьха IV-ча съезде дакъа лоацаш бараша чIоагIа тIоараш тохаш тIаийцар КПСС Центральни Комитетага моаршал хоатташ дахьийта письмо.

Докладах йола пренеш

Майрра хьаллаца кердадар

Трибуна тIа йоал КПСС Ачхой-Мартана райкома секретарь нов. **Починина.** Тха районе массане а сий деш я, йоах цо, «Лермонтовский» совхозера коа тIара оалхазараш леладу, Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета депутат коммунист Цугаева Люба, цу совхозера Iаьсий леладу Мальсагова Iабидат. Цугаева Любас 96 процент хьалкхеьй кIоригаш, хIаьта А. Мальсаговас 100 процент Iаьсий хьал а кхедаьд, планах 450 долча хIара Iасана денни-буси 500—600 грамм дозал тIа а кхетийтад. «Новосельский» яхача совхозерча бригадира Масаева Маас дика комсаш хьалкхеьй укх шера.

Оаха чIоагIа доккхал ду доаркаех Сосламбекова Маремах, Ведута Мариях, Трифонова Любах. «Самашкинский» совхозерча цу доаркаша масса за а тIеххоачашду шура яккхара дола социалистически декхараш. Районе дуккха кхалнах ба коммунистически къахьегама ударника цIераш яьха. Из сийлен цIи эггара хьалха яьккхар районе «Лермонтовский» совхозерча Iаьсий леладеча Арсанова Арбикас.

ДикагIбарех я бытовой комбината болхло райсовета депутат Арсанукаева Iайшет, «Самашкинский» консервни заводера мастер Магомадова Тамара, хьуна промышленноста станочница Абдулаева Майнат.

Районе кIезига бац кулгалхой бола кхалнах а. Уж керте латт партийни, комсомольски, профсоюзни организацешта. Масала, укх съезда делегаташ бола Хачукаев Сабилеи Шевелева Валентинеи моттигерча Советашта кулгалдеш ба. «Орджоникидзевский» яхача совхозе итт шу совгIа агронома болх беш я. З. Ф. Абраменко. Массехк шу да из совхоза партийни организацена керте латта. Вурийтта шу да Ачхой-Мартана бархI шерарча школа директор Н. З. Левкина къона тIехье кхееш йола. Из дика педагог хинна а ца Iеш, хьинаре общественница а я. «Лермонтовский» совхозе марксизма-ленинизма лардий школа пропагандист я из.

ХIанз дIадийца а даргдац районерча кхалнаьха сийлен гIулакхаш. Цар хьинаре къахьег семилетка тIеххьара шу толамца чакхдаккхара.

Кхетама болх беча дика дакъа лоац кхалнаьха советаша. Цига общественни хьисапе болх беш 128 кхалсаг я. Цар чIоагIа новкъостал ду партийни, комсомольски организацешта кхалнаха юкъера массово-кхетама болх бе, политграмота кружокий балха тIахьожам лоаттабу. Цу кружокашка дешаш 200 нохчий кхалсаг а. Тха районе хьайийлай «Здоровье» яха лектори, болх беш я культура университет. Тайп-тайпарча къамех бола нах бахаш я тха район. Уж берригаш а барттайна дезал санна, безаме бах. Шерра юкъехкувл районе керда обрядаш.

Дукха ха йоацаш хиннача кхалнаьха III районни конференце къахьегача кхалнаха дош делар КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш толамца кхоачашъергья, аьнна. Района боахамаша кхоачашъяьй паччахьалкхенга ялати хьайбай продукташи йохкара план, хIаьта иштта тIеххоачашъяьй сомаши комсаши йохкара план а.

Конференце делегаташа иштта чIоагIо йир общественни балха юкъе хьинаре дакъа лаца а дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашца цIенхаштта къовсам лоаттабе а.

Тха районе дукха дийцад Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен педагогически института студенткаша яздаь «Вай праз вай воай бе доалл» яха письмо. Массане а къоабалдеш хьаллаьцар из. Ерригача юрташка хиннай мехкарий слеташ, иштта хиннай кхалнаьха районни слет а. Цига чIоагIа во могадир истий болча маIача нахага кхалнах маьре ухилга а, кхалнахах урдув доахилга а. Кхалнаха юкъе беча балхах дика беркат доал. Укх шера духхьал кхаь бетта 150 нохчий йоI комсомоле хьачуенай. Нохчий кхалнах парте а хьачуух.

Цхьабакъда, дукха кхоачамбоацараш а да балха юкъе. Оаха хIанз а боккъонца дика вIаштIехьдаьхадац кхалнаха лерттIа болх бергбола хьалаш. Тха районе тоъаш яц берий бешамаш, ясленаш, клубаш, бытови учрежденеш.

Белгалдаккханза даргдац дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашца лоаттабеш болча къовсаме милице болхлоша тхона кIезига новкъостал деш хилар.

Тха района кхалнаха дех городерча кхалнаьха советашка, дукхагIа шоашца бувзам лоаттабар, шефски новкъостал дар.

ТIехьадиса гIулакхаш тIехьашка дувл

КПСС Наьсарен райкома кхалнаха юкъерча балха отдела заведующе нов. **Пугоевас** ше къамаьл деш белгалдаьккхар, района промышленни предприятешка, школашка, больницашка къахьегаш тайп-тайпарча къамех бола дуккха кхалнах хилар. Цар дика дакъа лоац вай мехка коммунизм хьалъеча.

ВАЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДАЬХЕН СИЙ!

Района боахама дерригача доакъошка болх беш 4.378 кхалсаг я, царех просвещене болх беш — 300, здравоохранене — 200 совгIа, торговле — 171. Ши бIаь совгIа кхалсаг дакъа лоацаш я коммунистически къахьегама тIехьарча боламе. Царех 40-нена коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи еннай. Геттара дика болх беш я Альтий-Юртарча шурий-товарни ферма коллектив. 20 совгIа кхалсаг я цига болх беш. Ерригача республика йовзаш я цу ферма доярка Барахоева Лемка. ХIара шера тIехкхоачашду цо социалистически декхараш. Цул дукха тIехьа ца юсаш къахьегаш я цу ферма тIара доярка коммунист Чегиева Лида. Доккхий толамаш даьхад Долакха-Юртарча шурий-товарни ферма дояркаша а. Цу ферма тIарча къонача доярка Даурбекова Зинас ийс бетта хIара Iаттагара 1934 килограмм шура яьккхай шера тIайица декхараш 1800 килограмм мара доацача.

Дика болх беш я «Экажевский» совхозерча СурхотIарча отделенера Iаьсий леладеш йола Базалаева Либихан, «Назрановский» совхозера хьакхарч лелаю Шевцова Елизавета, промышленностера а гIишлошъечара а кхалнах. Хьокхаме къахьегаш я мельзавода болхло Умарова Баси, «Электроинструмент» яхача заводера прессовщица М. Хаматханова, слесарь Ф. Мурзабекова, кирпични заводера Барахоева Хьава, СМУ-11 каменщица Колоева Люба, иштта кхы дуккха а.

Производстве кхалнах юкъеозарца цхьана оаха терко ю цар къахьегама хьалаш тоадара. «Электроинструмент», мельзавод яхача заводашка хьалъяьй берий бешамаш, яслеш. Цига хьалкхеду 400 совгIа бер.

Республика Лакхехьарча Совете хержа ба тха районера Барахоева, Мержоева, Цимбалова. 38 кхалсаг районни Совета депутаталла хержай. 283 — юрташкарча Советий депутаталла. Наха сий деш а лоархIаш а я районера кхалнаьха интеллигенци. Цу гIулакхо хьагойт мел чIоагIа дегIаенай гIалгIай кхалсаг.

Цхьабакъда, белгал ца даьккхача дардгац тахан, вайна юкъе хIанз а кхалсага бокъонаш телхаеш дола гIулакхаш нийслулга. Цхьабола кхалнах дакъа лоацаш бац общественни вахаре. ДIаяхача заман во гIулакхаш хьаллувцаш бараш гIерт кхалнаьха бокъонаш хьал ца ялийта. Цхьабакъда, цу тайпара дола гIулакхаш хIара денна кIезиглуш латт.

Кхетама болх беча оаха лелаю тайп-тайпара формаш методаш. ДукхагIа юкъеувз кхалнах производственни общественни вахара. Тха мугIараш совдувлаш латт. Кхалнаьха советаша чIоагIа болх бу художественни самодеятельноста юкъе, халкъа театре дукхагIа кхалнах чуозаш, цIен-ноаношта лаьрхIа вIашагIъехк лектореш, цхьана кино, концерташка, спектаклашка ух.

Района кхалнах массаза а хургба хьалхарча мугIарашка латташ.

Кхы а чIоагIлулда вайна юкъера доттагIал

Трибуна тIа йоалл Херсонски областерча «Красный Перекоп» яхача совхоза хьакхарч лелаеча ферма заведующи нов. **Р. Н. Чупилко.** Херсонски области беррига къахьегамхой цIерагIа дIайха моаршал лу цо съезда делегаташка, хIаьта царга гIолла Нохч-ГIалгIайчен берригача кхалнахага а.

— Со чIоагIа дог гIоздаьнна я, — йоах нов. Чупилкос, шун съезде дакъа лаца сай йиш хиларах. Аз доккхал ду Нохч-ГIалгIайчен кхалнаха карагIдийннача толамех. Доккхий къахьегама толамаш даьхад оаш. Аз укхаза даьхача деношка сона чIоагIа дукха езаеннай шун республика.

ДIахо нов. Чупилкос дувц шоай ферма балхах. Коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеш я цар ферма. 25 кхалсаг я ферма тIа болх беш.

— Атта хиланзар из толам баккха, — йоах нов. Чупилкос. — Цхьабакъда, тха кхалнах халонех къахкаргболаш бац. Оаха деррига а хьадир тхоай кулгашца. Ферма тIа дIаегIар беш. Помещенешта гонахьа егIар гаьнаш, хьалдир салоIа цIа. ХIанз тха ферма тIа геттара цIена, хоза я.

Дика вIаштIехьдаьккхад ферма тIа салоIилга а. Массаза болх беш я цIе уголок, телевизор. Коллектив геттара барт тайна, безаме я. Эшшача хана цхьаннена новкъостая де кийча ва шоллагIвар. Ерригача коллективана дика довз хIара болхлочун вахар.

Плани тIайица декхараши массаза тIехкхоачашду тха коллективо. Дукха рузкъа хьакхолл тха кхалнаьха дошо кулгаша.

Ший къамаьл йистедоалаш нов. Чупилкос шоай ферма коллектива цIерах совгIат делар съезда.

— Херсонски область шун республикаца социалистически яхь лелаеш йолга хов сона, хIаьта а аз тхоай фермаца социалистически яхь лаца тIахьех Нохч-ГIалгIайчен коммунистически къахьегама цIи лелаю цхьа ферма. Кхы а чIоагIлулда вайна юкъера доттагIал.

ДоттагIал—вай низ

Орден лелаеча тха завода, аьлар Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода директора **Т. Семеновас,** рапорт лу кхалнаьха съезда. Предприяте коллективо мехкдаьтта сийрда продукташ яхара семилетка ворхI шера план кхоачашъяьй, хIаьта хьатIайоагIача пятилетка чотах болх беш а я. Семилетка массе шерашка рентабельни йолаш болх беш я завод. Цу юкъагIа 30 миллион сом прибыль хиннай тхона.

Завода технико-экономически хьувкъамаш лакхдара дика дакъа лаьцад кхалнаха. ХIаьта уж тха коллективе 50 процент ба, ужжал хIана бац аьнна кхалнах ба инженерно-технически болхлошта юкъе а. Царех дуккхагIа бараш цехий начальникаши начальникий заместителаши, установкай начальникаши болаш ба, хIаьта операторий керттера говзалаш дика Iома а яьй цар.

Коммунистически къахьегама цIи еннача 18 технологически установкаех 5-нена керте латт кхалнах: О. Соковина, В. Рябрунова, Г. Хабасахалова, Т. Вязникова, Г. Красовская. 484 коммунистически къахьегама ударниках 180 кхалсаг я.

Тха завода коллектив интернациональни я. Итт къамах бола кхалнах ба тхо долча болх беш: эрсий, нохчий, гIалгIай, эрмалой, татаркаш, кхыбараш а. Цхьа барт болаш а производственни гIулакхаш дика довзаш а къахьег цар.

Дукха ха йоаццаш тхо долча балхаера ши гIалгIай йоI—йижарий ТангиевгIар Розаи Заихани. Цхьаккха говзал йоацаш бар уж. Болх бе дIахьожабаьча № 1 йолча цеха коллективо чIоагIа безаме тIайицар уж. БоакхагIа болча новкъосташа Новиковас, Лунинас, Дьяковас дукха ха ялалехьа товарни оператора гIончий говзал Iомайир царна. ХIанз шоашта тIадилла гIулакх дика кхоачашду цар. Дика болх бара кхалнаха эша хьалаш Iалаще гIерт тхо: хьалъяьй берий йоккха комбинат, культурно-бытовой гIулакхашта дукха ахча дIаухийт Республикански организацешкара дех оаха болхлошта чубаха цIеноаш хьалдара тхоашта новкъостал дар. Парте XXIII-ча съезда накъаяхара яхье яьннача тха завода коллективо низ кхобергбац КПСС-а ЦК сентябрьски Пленума решенеш йизза кхоачашъяра.

Дика кхеергья къона тIехье

Массане а теркам тIаозаш къамаьл дир Шаьла района № 10 йолча школа-интерната директора нов. **Дудаевас.** № 10 йолча школа-интернате со болх беш йола 4 шу да, — аьлар цо. — КхоалагIча классера денз бархIлагIча классага кхаччалца дешаш 210 йиIиг я тха интернате. Сона чIоагIа дукха беза сай болх, аз из цхьанна а хIамах хувцаргбацар. Тхо барт тайна цхьа дезал санна, безаме дах, школах тхона тхоай цIа хиннад.

Тха коллективо беррига низ тIаберзабаьб коммунизм хьалъерий моральни кодекса принципаша дIадеххача тайпара дешархой хьалкхебара. Цу хьакъе чIоагIа лоархIам болаш да вай мехка толашагIа болча наьха вахара масалаш а кхувлаш уж хьалкхебар.

Тха районе дукха кхалнах ба къахьегама толамашца белгалбаьнна. Масала, массаза шекара свеклай боккха хьувкъам чуийбеш йола Т. Муслиева. «Автуринский» совхозера тхьамкка леладеш барий бригадир Идрисова Макка. Тха юрта дикагIбола дояркаш ба Берсанова Ядман, Шахидова Зарет, Исаева Ловлади, Гапаева Умидат, республике эгтара хьалха трактор Iомаль йола Касумова Хьава. Массане а сий деш я кхалнаьха совета председатель йола къьна коммунистка Хункарханова Кяокха, СССР-а Лакхехьарча Совета депутат Ильясова Джансари. Шоаш комсомольцаш хиларах тарра, чуийнна къахьегаш ба къона хьехархой Н. Лалаян, А. Гавиловская, Л. Лахтикова, Р. Товмурзаева, Шаьла школа завуч Ахматова Роза. Цу тайпара масалаш кхы а дуккха кхувла йиш я.

Тха школа балха юкъе новкъарлеваш а нийслу. Тайп-тайпарча школашкара хьадаьхка бераш хул тхо долча, царех цхьабараш дика эрсий мотт ца ховш а ба. Цхьабакъда, ерригача коллективо цхьана къахьегар бахьан долаш уж халонаш эшае мог тхона. ДIадаха дешара шу 98 процент успеваемость йолаш чакхдаьккхар оаха. Оаха бувзам лоаттабу Грозначерча № 15 йолча интернате тхо долчара деша дIаухача йиIигашца. Тхона боккха тоам хул цар дика деш аьнна тхоашта хьахезача. Цо хьахьокх оаха хьегаш дола къа зехьа ца довлга.

Къаьстта белгалдаккха безам ба са хьехархочун балхацара цхьа хIама: хьехархо цIаккха а хила мегаргвац бе-башха ца хеташ болх беш, хIара дешархочунна нийса кхетам балара, коммунистически кхетамца из хьалкхевара тIаберзабаь хила беза беррига низ. Нагахьа санна харцахьа бер кхетадойя, цунах доккха зе даргда тIехьагIа. Доккхал а деш ала йиш я са бе-башха ца хеташ шоай гIулакх леладеш бола хьехархой тха школе бац аьнна. КарагIдаьнна толамаш а халонаш а юкъара я тха. Цудухьа карагIдоал тхона тхоашта хьалхашка латта чоалхане декхараш дика кхоачашде. Оаха тхоай низ кхобергбац хьинаре коммунизм хьалъерий мугIараш совдахара.

Цахаддаш бе беза кхалнаха юкъера болх

Тха районе, аьлар КПСС Грозненски райкома секретара нов. **Ахматхановас,** толамца кхоачашйир паччахьалкхенга ялат дохкара план, иштта кхоачашйир дулх, шура, фуаш дохкара ийс бетта план, хIаьта тха дохкара шера план хIанзле кхоачашъяьй. Уж декхараш кхоачашдеча хьинаре дакъа лоацаш хиннаб района кхалнах. Царех дувца безам ба са.

«Староюртовский» совхозе коа тIара оалхазараш леладу ферма вIашагIъеллача денз цига болх беш я коммунист, парте райкома член хIанз укх съезде дакъа лоацаш йола Хусаинова Совдат. Дика къахьегамхо из хилар бахьан долаш ерригача районе цIи хеза я из.

Цу тайпара хьокхаме къахьегаш бола кхалнах кхы дуккха а ба районе. Царех я Iаьсий леладу Кадырова Яха, коа тIара оалхазараш леладу Олюнгна Нина, № 3 йолча совхоза звеньевойш Чичаева ПаьтIамат, Умаханова Хади, доярка Ахматханова Тумиша, «Горячеисточненский» совхозера Iаьсий леладу Смирнова Полина, иштта кхы а.

Дуккха кхалнах дика болхлой хиларал совгIа производствана керте латташ а ба. № 3 йолча совхозе юкъарча звенох лоархIаш болча кулгалхоех нийсса ахаш совгIа кхалнах ба. ДхьоалагIча отделенена кулгалдеш нов. Тамбулатова цига йола массехк шу да. ХIара шера цу отделене боккха хьувкъам чуэц. Цу отделенена коммунистически къахьегама сийлен цIи еннай.

Боккха лоархIам болаш я кхалсаг культура а, общественни а, балха тIа а. Районнии юрташкарчеи Советий 800 депутатех 348 кхалсаг я, хIаьта республика Лакхехьарча Совете тха районера хержача 11 депутатах 5 кхалсаг я.

Дика болх беш я Предгорно-опытно хьокхама боахама звеньевая моттигерча Совета депутат Ибрагимова Баянт. Цо массаза а тIехкхоачашъю нормаш, балха тIа хьокхам тел кхычарна. Массане чIоагIа сий деш я Чечен-Аул яхача юртара моттигерча Совета депутат Домбаева Тамара. Цо массаза а къовсам лоаттабу дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашца, цахаддаш йоакхо ю берий, ноаной.

Районе дукха ба хьехархой, лораш, культпросветучрежденей болхлой. Царех дукхагIа бараш кхалнах ба.

Кхалнаха юкъера болх тоабара Iалаьмате боккха лоархIам болаш я кхалнаьха советаш. ХIанз районе общественни хьисапе болх беш цу тайпара 32 совет я. Уж вIашагIъеххай хIара совхозе, колхозе, промышленни предприяте.

Дика болх бу Грозненски шурий совхозерча кхалнаьха совета (председатель нов. Коробова). Совхоза активисташа вахара дешаш, дезала юкъера гIулакхаш довзарал, берашта кхетам баларал совгIа производственни декхараш а дика кхоачашду.

Тха районе традици а хинна дIаэттад хIара бетта 5-ча число дояркашта юкъе яьржача социалистически яхьа итогаш елга. «Дояркай ди» дIахьоча хана активисташа шоаш дика дакъа лоац из толамца чакхдаккхара.

ТIеххьарча хана дикка тоабаьб районе идеологически болх. ХIанз оаха дукхагIа терко ю кхалнаха политически кхетам балара. Районе вIашагIъеххай лоаман кхалнаха политграмота хьехаш йола 25 кружок. Царна кулгалдеш ба дика кийчбаь бола пропагандисташ. ХIанз дукхагIа дакъа лоацаш ба кхалнах культпросветучрежденей балха юкъе, художественни самодеятельносте.

Цхьабакъда, районерча кхалнаха юкъе беш болча балхаца хIанз а дукха кхоачамбоацараш да, моттигаш нийслу дукха истий кхувлаш, мехкарий ханал хьалха маьре ухийташ. Хала дале а, цу кхоачамбоацарашца къовсам лоаттабе безаш бараш шоаш ба уж тIехьадиса гIулакхаш доахкаш. Цхьабакъда, оаха советски законаш телхадеш барех цаI витавац бехктокхаме ца озаш.

Ший къамаьл чакхдоалаш нов. Ахматхановас йоах, КПСС XXIII-ча съезда накъа долхаш Грозненски района кхалнаха кхы а чIоагIагIа къахьегаргда боахама массадолча доакъошка. Доккхийча къахьегама толамашца накъа гIоргба уж цу денна.

Чоалхане балхаш ду кхалнаха

Гудермесски локомотивни депо инженера нов. **Салос** дийцар халкъа боахам, Iилма, культура дегIайоалаечарча кхалнаьха лоархIамах. Тха депо, аьлар цо, болх беш болча специалистех 20 процент бола кхалнах лакхереи юкъереи образовани йолаш ба. Институташка дешаш я пхи болхло, заочнии сайрийнарчеи техникумашка — 14. 40 совгIа кхалсаг болх беш я коммунистически къахьегама бригадашка, 20 совгIа болхлочоа коммунистически къахьегама ударник яха цIи еннай.

Производственни декхараш толамца кхоачашдарал совгIа кхалнаха хьинаре дакъа лоац пачхаьалкхенни общественни балха юкъе. Городской Совета депутаталла хержаб депо инженер нов. Кравченко, автокранщица нов. Макаева, техник нов. Хлыстунова, нарядчица нов. Телепова, деффектоскопист нов. Солодова, обтирщица нов. Добрынина.

Мичахьа, малагIча мехка, вай мехка мара, цу тайпара гIулакх хила йиш я?

МоллагIча участке вай кхалнаха карагIдоал хьалхарча мугIарашка а этте хьинаре къахьега. Уж болх беш ба моттигерча комитеташка, пен газета редколлегешка, новкъостий судашка. Уж болх беш ба пропагандисталла. Цар хIанз хьинаре дакъа лоац периодически кепа йоазув доаржадеча. Деррига дийца а варгвац цар мел дер.

Боккха болх беш я депора кхалнаьха совет. Укхаза геттара дукха да де дезараш. Кхалнаьха совето тIахьожам лоаттабу берий учрежденей балха, локомотивни бригадаша са мишта лоI хьожаш рейдаш ю, кхалнаьха собранеш вIашагIъехк, цамогаш хиннарий йоакхо ю, депо болхлой бераша мишта деш хьеж, сийлен даташ дезде новкъостал ду, иштта кхы а. Вахара цхьаккха дош дац теркал ца деш дуташ. Из болх бе новкъостал ду дуккхача цIен-ноанош. Царех ба ин. Симашко, Романько, Рычкова, Арбузова, Рязанцева, Бутова, Лютова, Соглукова.

Ала дезаш да общественни вахаре дакъа лоацаш бола кхалнах кхы а дикагIа хург хилар, нагахьа санна тха городе берий учрежденеш дукхагIа яларе. Дукха ха я берий яслеш хьалъергья яхаш дувца. Цхьабакъда, хIанзалца хьадаь хIама дац. Тха города кхалнаха из дIаалар тIадиллад сона. Республика кулгалхошкара дех оаха цу деша терко яр.

Керттерчарех дола декхар

— КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш кхоачашъяра Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша тIагIертта болх беча деношка гулъеннай вай съезд, — аьлар ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома секретара нов. **Гудантовас.** Республике бахача кхалнахах дукхагIбараш мехкарий ба. Царна лерттIа кхетам балара, боахама гIулакхаш кхоачашдеча цар лоархIам лакхбара къаьстта чIоагIа терко ю областной комсомольски организаце.

Доккхий производственни толамаш доахача дуккхача кхалнаьха цIераш яха йиш я вай тахан. Из я Надтеречни района «Надтеречный» яхача совхоза доярка Ахмарова Рукъият, Сунженски района «Победа» яхача колхоза коа тIара оалхазараш леладер Сидельникова Ольга, Наурски района «Терский» яхача совхоза доярка Таран Евдокия, нефтемаслозавода болхло, РСФСР-а заслуженни рационализатор Медведюк Галина, крекинг-завода болхло Демьяненко Валя, кхы дуккха бараш а.

КIезига кхалнах бац маIача нахал вогIа доацаш бехтокхамерча участкашта кулгалдеш, хIаьта цар шоашта тIадилла гIулакх дика а леладу.

Ведана районни центра гаьнна, лоамашка хьайийлай Грозненски слюдяной фабрика филиал. Хьалха цIен-ноаной хинна нохчий кхалнах ба фабрике балха баьхкараш. Барт-тайна дезал санна бахаш а болх беш а ба уж хIанз, цар лира къовсам лоаттабу кхалсага сий доадеращца, шоай вахара новкъарле мел ечунца.

Наьсарен швейни фабрике хьинаре къахьегаш я ши бIаь гаргга кхалсаг.

Цу дерригача масалаша хьахьокх вай кхалнаьха кхетам мел лакхбеннаб, обществана пайданерча къахьегаме саг мишта дегIавоагIа.

Новкъадале а хIанз а йолаш я кхалнахаца беча балха хайра йоакхо ца еш, цар инициатива хьал ца лоацаш йола моттигаш. Укх шера Урус-Мартана районерча кхалнаха механизатора говзал Iомае лайнадар. Курсаш вIашагIъеххар, трактор лелае бокъо яьккхар 11 йоIо. Цхьабакъда, «Горец» яхача совхоза кулгалхой шиннега мара трактор яла тешанзар. Ла мегаргдоацаш хьал эттар Веденарча Грозненски слюдяной фабрика филиале. Цун хиннача директора Бочагаевас кхалнаха юкъе шерра кхетама болх бе безача метта ховшше а кхоачаш ца еш ютар лоархIаме общественни мероприятеш.

Кхалнаха юкъе бу кхетама болх тоабар духьа, уж общественни вахара юкъеозара ВЛКСМ обкоме, райкомашка, горкомашка вIашагIъеххай кхалнаха юкъе болх бара йола комиссеш. Бакъда, царех дукхагIъяраш формально болх беш я, цар хIанз а белгалдаьдац шоай керттера декхараш, Iомадац конкретни хьалаш.

Партийнии комсомольскии организацеша массаза а терко ю школьни образоване дешашта. Республике укх тIехьарча шерашка дукхагIа хиннай школаши цига деша вайнаьха кхалнахи. Иштта, масала, 1959—60 дешара шера школе деша ягIар гIалгIайи нохчийи 21 эзар йиIиг, хIаьта 1962—1963 шера — 46 эзар совгIа. Бакъда, цу даькъе кхоачамбоацараш а кIезига дац. Деша ха йола еррига йиIигаш дешаш яц Шаьла, Ведана, Советски районашка, лакхарча классашкара дукха йиIигаш дешара дIаювл. 1962—1963 дешара шера 9—11 классашка дешаш 329 йиIиг мара яцар. Школера дIабовлар бахьан долаш лакхарча а юкъерча а дешара заведенешка баха йиш йоацаш бус мехкарий. Цун керттера бахьан да цхьабола дайноаной тIехьадиса гIулакхаш доахкаш хилар. Шоай мехкарашка дешийтар дукха ца эшаш дола гIулакх лоархI цар, хIаьта уж кхийна балалехьа маьре а ухийт.

Партийни, комсомольски, профсоюзни организацеша, кхалнаьха комиссешеи кхалнаьха советашеи боаггIаш бола болх ца барах а хул из.

Комсомольски организацеша лерттIа терко яц гIалгIайи нохчийи къонача кхалнахах халкъа боахама кадраш кийчъяра. Геттара а кIезига деша ух уж профессионально-технически училищашка, лакхарчеи юкъерчеи дешара заведеней технически, юртбоахама, экономически, строительни отделенешка, факультеташка, колхозий, совхозий, промышленни предприятей чотах а кIезига деша ухийт кхалнах.

Ломан кхалнаьха квалифицированни кадраш кийчъе вIаштIехьдаргдац цу гIулакха моттигера партийнии комсомольскии организацеш, профессионально-технически дешара заведеней школайи болхлой оарцагIа ца боале.

Комсомольски балха тIа дакъа лоацаш кIезига мехкарий ба вайцига хIанз а. Кхалнах кIезига хьайибу комсомола мугIарашка, комсомольски актив Iомаяц кхалнаха юкъе болх бе.

ВЛКСМ областной комитета хьалха санна ший эгтара лоархIамегIа дола декхар лоархIаш леладергда кхалнаха коммунистически кхетам лулга а уж коммунистически общество хьалъеча юкъеозилга а.

Хьалхарча мугIарашка

Камаьл ду Наурски райнерча Ленина цIерахча колхоза агронома нов. **Ларионовас.** Советски кхалнаьха, — аьлар цо, — цахаддаш йоакхо ю Коммунистически партеи Советски правительстваи. Хьаьцаргья вай, масала, тха район. Укхаза кхалнах ба совхозий директораш, отделеней управляющеш, бригадираш, юрта боахама специалисташ, инженераш, моттигерча Советий председателаш, лораш, хьехархой болаш. Цар доккха дакъа лоац производственнии общественнии вахаре, цул совгIа хьалкхею къона тIехье.

Укх шера ийс бетта тха колхозо паччахьалкхенга дулх, шура, ялат дохкара шера заданеш кхоачашъяьй, хIаьта тIехкхоачашъяьй фуаш, харбазаш, комсаш йохкара план а. Комсаш хIанз а дIателаш латт Даьхенна.

Цу берригача балха юкъе хьинаре дакъа лоац производства массайолча участкашка болх беш болча кхалнаха. Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета депутат йолча доярка Лукманова Зинас хIара Iаттагара 3089 килограмм шура яьккхай, планах 2500 йолча. ТIехкхоачашъяьй шера заданеш дояркаша Хаженова Раяс, Абдулхалимова Хьавас, Есаулова Анастасияс.

Районни Совета депутат йолча Iаьсий леладеча Быканова Верас дуккхача шерашка цхьаккха Iаса тIера ца доалийташ хьалкхеду Iаьсий, хIаьта деннеи-бусси 700 граммагара 1 килограммага кхаччалца дозал тIа а кхетийт хIаранена. План кхоачашъяра чIоагIа къахьийгад коа тIара оалхазараш леладеча Рябухина Евдокияси Мутуева Мануси. Дика къахьегаш я хьакхий-товарни ферма тIа болх беш йола Расламбекова Нина.

Хьайбаш леладерел тIехьабусаш бац кхашка, бешамашка болх беш бола къахьегамхой а.

Колхоза правлене цахаддаш йоакхо ю къахьегача кхалнаьха. Болх беш я дика берий беш, берий яслеш. Аьхкий колхозо ший чотах вIашагIъеллар берашта лаьхIа йола оздоровительни площадка. Колхозо новкъостал дир тха станице 520 моттиг йола школа, бани хьалъяра, хIанз хьалъяь йоалаш латт автобусни станце повильон, водопровод. Болх беш я клуб, ахкан кинотеатр, иштта кхыйола объекташ а.

Ший декхараш дика кхоачадеш я кхалнаьха совет а. Цхьабакъда, производственни декхараш кхоачашдарах тоъам беш дац тхо. Оаха новкъостал дир массанега дешийтара закон кхоачашдара, цхьа бер дисанздар школе доацаш. Из гIулакх бокъонца кхоачашде дикка хала дар. ТIехьайиса уйлаш йолаш болча цхьаболча наха деша ца ухийташ сецаю йиIигаш. Иззамо гIулакх эттача оаха моттигерча Советаца цхьана къовсам дIаболабу. Цхьан нохчий йиIиго дитадац дешар, йоккхагIча классашка а тIехь.

Оаха тIагIертта къовсам лоаттабу дукха истий кхувларашца, иштта кхыдола тIехьадиса гIулакхаш леладеращца. Кхалнаьха совето цахаддаш тIахьожам лоаттабу берий учрежденешта. Вахара юкъекхувл оаха керца советски обрядаш: торжественно дIател ялхайтта шу даьннача кагирхошта паспорташ, иштта регистраци ю саг йоалаеш.

Партийни организацена чуйоагIаш я лекторийи агитаторийи йоккха коллектив. Цар чIоагIа болх бу кхалнаха юкъе. Дукха еш педагогически, медицински, атеистически темаех йола лекцеш. Станицашка йийша а ца Iеш лекцеш еш хьайбаш леладераш бахача моттигашка. Дика болх беш я Калиновски культура цIен художественни самодеятельность. Цига дакъа лоац дуккхача кхалнаха.

Ший къамаьл йистедоалаш нов. Ларионовас дех, керда больница хьалъе колхоза, новкъостал дар.

Къовсам лоаттабе тIехьадисача гIулакхашца

Советски кхалсаго хьабенача турпалча наькъах дийцар республика писателий Союза председатела нов. **Ахматовас.** Iалаьмате доккхий хувцамаш хиннад советски кхалсага вахаре. Малав цунна из ираз деннар, низ, денал деннар? Хьан кхеяьй из иштта хьала? Парте. Вай хьамсарча ленински парте, йоах нов. Ахматовас.

ДIауйла ел оаш, хьалха пишкагара денз ийченга кхаччалца мара никъ боацаш хинна лоаман кхалсаг, хIанз Лакхехьарча Совета балхаца дакъа лоацаш я.

Кхо шу хьалха, машар лорабеча советски комитета член хиларах тарра, со дакъа лоацаш яр гера дIадаккхареи машареи Дерригдунен Конгресса балха юкъе. ДагадоагIа сона перерыв йолча хана тхона, советски кхалнаха, хьатIа а ухаш дерригача дунен тIарча кхалнаха тхоашка дийцар. Цар чIоагIа доккхал а дора, хIаьта хьага а хьогар вай мехка кхалсага еннача бокъонех.

Иштта доккхий хувцамаш хиннад вай республике а. Цхьабакъда, са ала безам ба хIанз а вай вахаре нийслуш долча кхоачамбоацарех. ДIаяхача замах юхедиса во гIулакхаш хIанз а долаш да вайна юкъе. Царца лира къовсам лоаттабе беза. Цхьайолча моттигашка уж зелуш а дац, цхьабакъда, цар кхалнаьха вахар дохадеш йола моттигаш дукха нийслу.

Ер съезд хилале хьалхарча деношка цхьа письмо кхаьчар сога Зина яхача йоIагара.

...«Сай сий доаде маганзар сона, яхаш язду цо, сайца леладе гIерта гIулакхаш ланзар аз. Се йохкеи эцеи гIертара духьалъяьлар со, безам боацачунца яха раьза хиланзар со». Доккхача ираза новкъа яла дагалаьца яр Зина. Из болх бе эттар, цул тIехьагIа комсомоле яхар. Цхьабакъда, цкъа балхара чуйоагIача хана из йодайир. Кхаь дийнахьа Iазап озаш хилар из «маьра» гаргара нах болча. Цун «маьре яхар» дIаьха хиланзар, шоллагIча дийнахьа араьккхар из. Дог эгIазлоица деттал из сий доаца саг вайна гаьна воацаш лелаш волга дагадехача.

Цу тайпарча гIулакхаша дега мел боккха бохам бу дувца эшаш дац. Геттара во да цхьаболча кхалнаха шоашта тIаоттадаь Iазап, кхалсагах визза саг лоархIаш йоаца вай законашта, вай вахара хийра йола мораль ловш хилар. Къаьнара, тIехьадиса гIулакхаш шоаш ийшалга а ховш дIадувлаш латт, цхьабакъда, уж дIадувлац къовсам а лоаттабеш мара. Цудухьа царца лоаттабеча къовсаме чIоагIа фийла хила деза вай, уж мичча бесса дIалежкъе а цIенхаштта гучадаха деза, цхьаккха тайпара царна никъ лургбоацаш.

Коммунистически партеи Советски правительстваси шерра никъ хьабийлаб кхалнаха, еррига бокъонаш хьаеннай, хIаьта уж кхоачашъергйола законаш вIаштIехьдаьхад. Цу балха чIоагIа новкъостал де декхарийла да вай литература. Нохч-ГIалгIайчен писателаша дукха произведенеш язъяьй кхалнаьха вахарах, цар сий хьалъайдеш.

Вай писателаша чIоагIбаьб халкъа вахарцара шоай бувзам. Цхьабакъда, кхоачамбоацар лархIа дезаш да хIанзалца хьа кхалнахах язъяь боккъонца кIоарга произведенеш ца хилар. Цу тайпара книжкаш хила деза. Хьагойта еза кхалсаг мел чIоагIа дегIаенай, белгалбаккха беза цун сийлен къахьегам. Цунца цхьана критика еза тIехьадисача гIулакхашта. Маяковске аьннача тайпара, кхалнаьха бокъонаш телхаерашта духьала «Наьха эгIазло» тIа а ерзаш. Вай декхарийла да дешашца хинна а, ца Iеш кхалнаьха бокъонаш, цар сий боккъонца гIулакхашца лораде. Писателий йиш яц цу къовсама юстара латта.

СУРТА ТIА: Нохч-ГIалгIай АССР-а кхалнаьха йиьлагIча съезда делегатий группа. Н. Татарова сурт.

НАЬСАРЕН МУЗЫКАЛЬНИ ШКОЛЕ

ВорхІ шу дахьнад Наьсаре музыкальни школа болх беш йола. ЧІоагІа раьза болаш деган гІоздаьнна бар районе баха нах шоайцига из школа хьаелларах. Дукха бераш дахар цу хана музыкальни школе деша. Цхьабакъда, ши-кхо шу дахьча деррига хувцаделар. Районера дІабахар музыка хьехаш хинна педагогаш. ХІаьта деша иха бераш а кхы ца доагІаш цІагІа сайцар. Школа болх ца беш йисар.

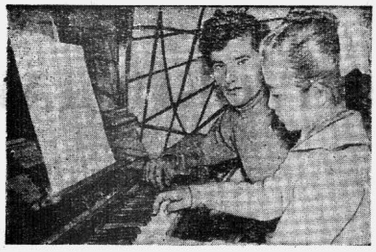
Иштта дар укх шера кхаччалца. ХІанз Наьсарен № 9 йола музыкальни школа юха болх бе йолаеннай.

Школе занятеш дІахьош ба квалифицированни педагогаш Тутаев ИбрахІим, Некрасова Алла, Рындин Михаил. Уж кхоккхе а Нохч-ГІалгІайчен музыкальни школа йистеяьккха ба. М. Рындин бераш баян лакха Іомадеш ва, хІаьта И. Тутаеви А. Некрасоваи бераш фортепьяно лакха Іомадеш, музыкальни литература, сольфеджио, кхыдола теоретически предметаш хьехаш ба.

Школе дешаш веррига 70 саг ва. Царех 40 укх шера керда хьайийцав. Дешаш болчарех дукхагІбараш вайнаьха бераш да.

Цхьабакъда, хІанз а нийслу даьша-ноаноша шоай бераш музыкальни школе деша ца ухийташ йола моттигаш. Уж кхетац мел лоархІам болаш да музыка йовзаш хилар. Цудухьа царна юкъе кхетама болх бу хьехархоша. Даим къовсам лоаттабу берашка дешар юкъагІа ца дитийтар духьа.

Берий деша безам хургболча тайпара вІаштІехьбаьккхаб школе болх. Ялх баян, кхоъ фортепьяно ба школе. Кастта кхы а массехк музыкальни инструмент хургйолаш я. Цул совгІа музыкальни литература, гойтара пособеш, ноташ долаш библиотека я школе.

ХІанз музыкальни школа чуйолча цІеношта капитальни ремонт яьй. Дерригача Іана лаьрхІа доагор Іалашдаьд. ХІаьта хьехархошта баха квартираш а еннай.

Лоацца аьлча, хьехархоша Іадика доаккхаргдола а бераша дика дешаргдола а хьалаш вІаштІехьдаьхад Наьсарен музыкальни школе.

Т. МУТАЛИЕВ.

Сурта тІа: хьехархо И. Тутаев Наьсарен 8-шерара школе шоллагІча классе деша ягІа йиІиг фортепьяно лакха Іомаеш ва.

ВАЙ ХУДОЖНИКАШ—ОКТЯБРА ЦІЕЙНА

ХІанз вай мехка Советски Іаьдал оттадаь шовзткъеи итт шу дузача денна накъа баха кийчлуш ба Нохч-ГІалгІайчен художникаш. Тайп-тайпарча темаех балхаш деш ба уж. Масала, Нохч-ГІалгІай АССР-а искусства заслуженни деятель В. К. Мордовин жанрови произведенеш язъеш ва, хІаьта иштта Нохч-ГІалгІайчен Іалама сурташ а дехк цо. РСФСР-а «Советский Юг» яхача выставке а республика а массайолча выставкашка даим дакъа лоацаш хул нов. В. К. Мордовин. «Юрта коммунисташ» яхаш дар Москве хиннача выставке дахьийта цо дилла сурт.

Вай республике а кхычахьа а массанена вовзаш ва индустриальни пейзажах сурташ дехка график О. Чубаров. «Советский Юг», «Советская Россия» яхача выставкашка цун дукха сурташ дахьийта хиннад. ХІанз «Мехкдаьтта Грозный» яхача темах болх беш ва нов. О. Чубаров.

Массанена дика хет шоай Даьхенах яздаь сурташ дукхагІа мел хул. Цудухьа живописец Н. Латышев ше кийчдеча сурташ тІа нохч-гІалгІай мохк бувцаш йола пейзаж язъеш ва. Цул совгІа «Къонал» яха сурт дуллаш а ва из.

А. Н. Софронов ленинградски скульпторца Астаповца цхьана халкъа турпал Шерипов Асламбек говра тІа а вагІаш йола фигура кийчъеш ва.

Иштта, тайп-тайпарча темаех балхаш деш ба Нохч-ГІалгІай АССР заслуженни деятель скульптор-портретист И. Г. Бекичев, живописец А. Григорьянц, Нохч-ГІалгІайчен художникий Союза правлене председатель Г. Д. Авсаджанов, кхыбараш.

Нохч-ГІалгІайчен цІи хезача художникашца уллув къахьегаш ба къона художникаш В. Ливи, О. Мишин, В. Гутов. Уж а ба Советски Іаьдал оттадаь 50 шу дузача денна хетаьйча выставкага кийчлуш. Цар балхий тема — вай ханара нах, индустре болхлой образаш я. ХІанз уж кхоккхе а Октябра 48 шу дузача денга В. И. Ленина майда кийчъеш ва.

И. ГОРИДЬКО.

ТАСС-а хоам

«СПУТНИК-93»—СИГАЛА

1965 шера 19 октябре Советски Союзе урагІа хийцай аргІанна йола «Космос-93» яха Лаьттан искусственни спутник.

Спутника борта тІа оттаьй 1962 шера 16 марте ТАСС-а дІакхайкаьча программага хьежжа космически аре тохкилга дІахо дахьара лаьрхІа йола Іилма аппаратура.

Спутник укх тайпара параметраш йолча орбите кхоачаьй:

— го баккхара йола юкхьанцара ха 91,7 минут;

— Лаьттан тІехенгара эгара гаьнагІара юкъ (апогее) 522 километр;

— эгара гаргагІара юкъ (перигее) 220 километр;

— орбита лостам — 48 минути 24 секунди.

Іилма аппаратурал совгІа спутника тІа я 20.005, 30.0075, 90.0225 мегагерца частотагІа болх бу «Маяк» яха радиопередатчик.

Спутника тІа оттаьча аппаратура лерттІа болх бу.

Координационно - вычислительни центр хьауха информаци йоашхаш я.

Баьча балхах лаьца

Укх деношка Шелковской района Дубовски яхача юрта бахача наха хьалхашка шера баьча балха отчет еш дар Дубовски культура ЦІаи библиотекеи. Докладаш йир культура ЦІен директора М. И. Кочетковеи библиотека заведующе О. Д. Бондаренкоси.

Культура ЦІено кийч а яь чакхъяьккхай ворхІ тематически сайре, юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка оттадаьд 39 концерт, токашка, фермашка, хьайбаш леладераш болча арахийцай тайп-тайпарча темаех йола 98 лозунг.

Бакъда, во лелабаьб художественни самодеятельноста болх. КІезига нах хиннаб цига дакъа лоацаш, къаьстта комсомольцаш а болаш. ХІаьта из гІалат кхы ца далийта хьажа декхарийла ва культура ЦІен хІара болхло.

Библиотека баьча балхах дувца хІама доацаш йисаяр цун заведующи нов. О. Д. Бондаренко. Тамашийна а дац. ХІана аьлча, ийс бетта цхьаь-цаІ дешара конференци е литературни сайре хиннаяц библиотеке. Кхыметтел ден распорядок а яцар библиотеке. Шийханнахьа хьаеллацар из. Из бахьан долаш книжкаш хувца ца хувцаш дукха ха яккха езаш хилар.

Иштта библиотека балха раьза боацаш кхы а къамаьлаш дир собране гулбеннараша.

Собране дакъа лоацаш хилар юрта совета председатель нов. Шемякин, колхоза председатель нов. Картавцев, парторганизаце секретарь нов. Пташкин.

Г. КИНДЕР.

ХИЦА СУВСАДУ ЧХЬАГІАР

Чхьагіар доаккхача заводе говзанчаш бац-теш чІоагІа довзеш из арахеца ховш? Бозий-теш цига болх беча наха чхьагІар дика тоаде ховш буфетчицаш? Нагахьа укх эшаш хула кхоъ-м боагІаргба Грозненски столовей треста цхьайолча буфеташка.

Хьажал № 7 йолча столове буфетчица Беглядова Александра Николаевнас из болх мишта бу. ЧхьагІар хица сувсадеш йола говзал дика Іомаяьй цо.

БархІлагІа октябрь. Цхьа клиент вера цу буфете хьадоттал сона цхьа пела чхьагІар.

— Дукха мала безам болаш вий хьо?

Ваххалца мала-м валлац со, шиккхо біаь грамм маргья-кх, — аьлар клиента. «Волжски кІай чІоагІа» яхача чхьагІара дизза пела хьадеттар.

— Сона-м чхьагІар деза. Іа хьадеттар-м столични къаракъ ма дий, — аьлар клиента.

— Из-м дац къаракъ чхьагІар да из аьнна жоп делар Александрас. — Ай, ма тамаш йолаш, сийрда да е чхьагІар.

Мелар цхьа пела, ши пела, бакъда, вІалла меннадий а хацар, цун чІоагІал холуш яцар. Клиента цец а ваьнна хаьттар: «Масс градус чІоагІа де ер? — Барайтта градус да-кх жоп делар буфетчица. Цунга хІама дІа а ца оелаш, корта бохабергбоацаш тоа-м даьд хьона из аьнна хеташ араваьлар клиент. Из дІавахча чІоагІа гІадъяхер нов. Беглядова. Кхоачаденнадар цу хьисапе дола чхьагІар. Цхьа юкъ яьннача гІолла цу буфете чуваьлар нов. Ужахов. НаІаргахьа цхьа біарг а болеш. шоллагІа бола біарг чхьагІар чудолча Іачулоттача хигахьа бар буфетчица. ТІаккха хайра цунна цу чура араваьнна клиент раьза хІана вацар.

— Ер фуд чхьагІарах детташ хулий хий?

— Хьай мала безам беце, ара а ваьле дІагІо, низагІа молийташ дац ер-м, — жоп делар буфетчица. — Со дІаводе а ца воде а хана хь, гале чура юв гучаяланза Іергйоацилга. Бакъда, иштта эхь дайна-м хила йиш яц, бехк баккха гІертар клиент. Укхо дІаьхар дІахазацар цунна.

— Ма кІезига саг ва хьо. Хьай совлен довча 30-40 кепига духьа иззал гІар айяр тамаш еций, — йоах буфетчица.

Цу ханна тІакхаьчар инспектор. Гучаьлар буфетчица «говзал». Хьожаргда вай Беглядовас Іомаьча «говзалах» столовей треста кулгалхоша фу оал.

А. ТОВСУЛТАНОВ.

ХЬАЛХАЮВЛАРАХ ХЕХК АВТОБУСАШ

Волле, новкъост, тахан салоІа кІиранди а ма дий вайна, городе дахе сакъерд вай, аьнна арадаьлар тхо Катаяма цІерахча поселкера 17 октябре.

— Сел Іуррехьа сенна долх вай? Иштта хьалха со ара хІана воал кхетадензар цо. Из цо кхета ца делга ховча аз аьлар: «ХІанз, Іуйрийна 9 сахьат даьлча дахача кхоачадалар вай шийтта сахьат доаллаш городе дІа».

Автобусаш сецача дІакхаьчача кхийтар из. — Базар тІа а хургбий-теш еррал нах яхаш цецваьнна вар са новкъост. ЦІаьхха юхьа тІа велар даьлар цунна базар тІара йоагІа йиъ автобус біаргаяйча. ВІаши тІехь-тІехьа йоагІар уж. Хьалхара яр иттех саг мара чувоацашехьа тІехъийккхар сигнал а енна, номер малагІа я ха ца кхувш тІехъийккхар шоллагІъяр а. Царел хьалха яла гІерташ санна мух а теха тІехъяьлар кхоалагІа а йиълагІа а яр. Бакъда, ЧИБ 48-52 яха номер йолча йиълагІча автобуса шоферо нов. Бабаяна ше кІеззига эзделаца хиларах сеца латтача нахага кулг а лостадаь Іадика йийцар.

Тхьовра велаш лаьтта са новкъост хІанз-м цІимхара вар. — ХІара кІирандийнахьа иштта хулий е гІулакх — йоахар цо. Кхы а вогІа-м хул, аьнна жоп делар цхьанне санна цига мел лаьттачар. «вещевой рынок» дІаяллалца-м.

Дукха ха ялалехьа наькъа йоагІа машин а кхийтта городской диспетчерске дІакхаьчар тхо. Цига латташ яр выставке хьожайича санна пхи-ялх автобус, царна юкъе яр уж вай йийца йиъ а. 36-ча участкера базар тІара йоагІа автобус городе Іочуккхаччалца соцае бокъо яц,—йоахар шофера Бабаяна, кондуктора нов. Нуждинас, кхычар.

— План кхоачашъе еза тха-м, йоахар вокхар а. План кхоачашъянза-м яргьяц, новкъостий, хІаьта яьсса автобусаш хехкарах кхоачашъюлургьяц план-м. Бокъонех йоаггІача хьисапе шоаш сецае еззача автобусаш сийцача, бакъахьа хилар кхетаде деза шофераша, кондуктораша. Из къаьстта дика кхетадергда Нохч-ГІалгІай автоуправлене кулгалхоша, цкъа уж кІирандийнахьа цу наькъ тІа хьаарабоале.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ВОЛЕЙБОЛЬНИ ЯХЬАШКА

Волейболах РСФСР-а хьалхле къувсаш хинна яхьаш йистеяьннай городе Иркутске. Укхаза вІашагІкхийттаяр Российски Федераце низ болашагІа йола класса «А» юкъейоагІа командаш. Царна юкъе яр Грозненча «Спартак» общества класса «А» мастерий команда а.

Яхьаш чакхъяьлар чІоагІа къовсаме йолаш. Дика лайзар вай команда. Иштта, хьалхарча туре Грозненцаша эшайир — командаш: Куйбышева — 3:0, Иркутска — 3:2, Сочи—3:1, Воронежа —3:0. Ший подгруппе хьалхара моттиг яьккха Грозне команда. финале лайзар Волгограден Тулеи командашца, хІаьта уж шаккхе а команда, счет 3:0 йолаш эша а йир.

Бакъда, Ростоверча СКА командаша ловзаш счет 1:3 йолаш ийшар Грозне волейболисташ.

Хьалхарчеи шоллагІчеи турашка цхьатарра очкош яьха командаш, яхьий хьалашка хьежжа, юхаловза езаш яр. Иштта, шозлагІа вІашагІкхийтар Грознеи Ростовеи командаш. Ростова команда котъяьлар счет 3:1 йолаш. Цудухьа Ростова команда хьалхара моттиг яьккхар, хІаьта Грозне командага шоллагІа моттиг кхаьчар.

О. НИКОЛАЕВ.

«ДОШО ГІАЛА»

Чакхъяланза йола пьеса

Ха: 16 март 1965 шу. Ловза моттиг:

Нохч-ГІалгІай «Южгазстроя» чуйоагІача гІишлой-монтажни управлене начальник волча Г. А. Литвинчука кабинете.

«Ингушский» яхача совхоза викал хьачувоал.

ВИКАЛ: Са моаршал да хьога.

ЛИТВИНЧУК: моаршалца вахалва.

ВИКАЛ: Дукха гоавергвац аз хьо, нов. Литвинчук: МалгІабикера гаьна йоацаш совхозера болхлой чубахача цІеношка газ чуюлларгйолаш договор оттаде венавар со.

ЛИТВИНЧУК: Даьра юлларгья, газ-м хац сона, езе дошо гІала Іо-м оттаергья.

ВИКАЛ: ЧІоагІа раьза хургба хьона нах. ТІаккха, шелал отталехьа балхаш йисте ма даргдий?

ЛИТВИНЧУК: Из вІалла дувца а эшац. Уж-м шовзткъе ворхІ квартира мара мича яр, иттазза дукхагІа уж хилча а дергдар из гІулакх тха кІанташа цу ханалехьа.

ВИКАЛ: Баркал хилда хьона, баркал хилда хьона. Іадика хийла хьа (ГІозваьнна викал дІавода).

Шоллагіа дакъа

«Ингушский» яхача совхоза цІенош долча. Цхьан квартира чу.

БОЛХЛОЙ: Хьахоарцае пишкаш! ДІаарахьо из кирпишк! Хьадаьннад хьона, фусам-нана, аьла санна-м ягІаргья хьо укх Іай.

ФУСАМ-НАНА: Дукха дахалда шо, са бераш, дукха.

Кхоалагіа дакъа

15-гІа октябрь, 1965 шу.

ХьалхагІа йийцача квартире. Гарре эгаш, шоай йІайха мел йола хІама тІайийха дагІа бераш низдкъа мара юхьмараш біарга ца гуш. Хьачуяьлар лоалахо.

ФУСАМ-НАНА! ХІанз фу дергда? КІор а дахча а доагаде йиш яц аьнна пишкаш йоха а яь дІа ма бахарий ераш-м. Тхо-м гІорадаь ма дагІий.

ЛОАЛАХО: Дошо гІала ергья яхаш ма варий вайна, малав из, Литвинчук. ХІанз фу хиннад-хьогІ цига?

ФУСАМ-НАНА: ХІама даьра хиннадац. Ше дІайхача цІагІа вагІаш хилча цун фу юкъ лаз вайх?.. Дувцар фуд ма хой хьона, цига эша бархІ біаь метр турбаш вай воаш я еза, йоах. Зокх беций из? Вай мичара яхьаргья турбаш?

РЕДАКЦЕГАРА: Цу цІеношка вахаш вола укх пьеса автор сов шелваларах диълагІа дакъа яз ца луш висав. Тхона хетаргахьа из дІадолалургда «Южгазстроя» начальника нов. Литвинчука кабинетера.

И. КОЛПАКОВ.

ТАРАЗ ХАЛХА МА ДАХА

Тахан-м дика хІамилг йожаргья сона яка уйлаш чуессача горкоопторга № 9 йолча тика продавщица Ашурова Броняй юхь тІа елар дувлар.

Тика хьалйизай харбазаша. — Ераш санна дика харбазаш нагахьа хІанз нийслургьяц, жи вари нак латт сога хьежаш аьле хьа а ийце тараза тІа ІотІакхосс цо харбаз. Из ниїса дий дециий халехьа тІера хьаэц харбаз. Цо леладер фуд ца ховча ийдархочоа атта ховргдолаш дац из сих хІана еннай.

Цхьабакъда цхьанне кхетадир мамогга хІамилг йоаккхаш из йовлилга. — Продавец, тараз халха а ца доакаш, оза мегаргъяцар харбазаш!

— Аз-м дахац из халха, харбазаша доах.

Цо яхачох шек йоацаш, цІе-кІай ца луш продавеца аьлар: «ТІехьашка вала. новкъост, хьона харбазаш эшац».

— Сона-м харбазаш эшар, иштта Іа озаш йола харбазаш дІахьоргйолаш-м вац со, аьнна жоп делар цо. Халха дувла тараз сецача гучадаьлар цхьан весах цо эшаяь харбазаш бархІ біаь грамм йолга.

—Укхал хьалха а лаьцай ер нахагара хІамилг йоаккхаш, — йоах ийдархоша. Цох де доегІа таІазар данзар. Ше даьр чакх ма доалий аьнна майра яьлар из. Бакъда, новкъост Ашурова, хІанз-м чакхдаргдац из гІулакх. Иштта деций из, горкоопторга кулгалхой!

Т. АДСАЛАМОВ.

А. А. ГРОМЫКО ЗАЯВЛЕНИ

НЬЮ-ЙОРК, 20 октябрь. (ТАСС). ООН-а Генеральни Ассамблея XX-ча сессерча советски делегацена керте латта СССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министр А. А. Громыко селхан Нью-Йоркера араваьлар. Аэропорте укх тайпара заявлени йир цо:

ООН-а Генеральни Ассамблея укх шерарча XX-ча юбилейни сессе ший балха хьалхара этап хІаизза, дукха ха йоацаш чакхъяьккхай. Йистеяьннача общеполитически дискуссе хьахьекхар ООН-членех дукха а дукхагІа йола паччахьалкхенаш вай планета тІа машар Іалашбарца, дунен халкъашта юкъера кІаьдбара тІаерзаяь цхьан бартацара решенеш ярца, тІа-тІа дукхагІа безам болаш хилар. Дискуссе хьахьекхар, агрессеи шоай чурча гІулакхашта кІоарга юкъегІертареи политикаца машар бе безам боацаш халкъаш хилар, колониализманеи расизманеи духьала, герз снхдаь хьадара духьала уж хилар.

Советски делегаце предложенеш еннай паччахьалкхений чурча гІулакхашта юкъегІертийтаргбоаца декларации тІаэцара хьакъехьа, цар лоІами суверенитети лораяра хьакъехьа, ядерни герз доаржадергдоацаш договор дара хьакъехьа. Оаха раьза хинна белгалдоаккх, уж тха предложенеш дуккхача делегацеша раьза хинна тІаийца хилар. Дуккха конструктивни предложенеш елар цхьадолча кхыча мехкаша.

ХІанзчул тІехьагІа дувца дезаш дуккха политически, экономически, социальни, юридически проблемаш я Генеральни Ассамблея сессе дакъа лоацарий. ВІашагІкхийттача къамий Организаце члений декхар кхоачаде деза ха хьатІакхаьча дунен халкъашта юкъера проблемаш къоастаяра гІулакха вІаши мегаргйола решенеш а хоялал йола результаташ а вІаштІехьъяхар.

Дунен халкъашта юкъерча цу шеррача форумо ший решенешта дунен халкъашта юкъера кхоххам кІаьдбара а халкъаштеи паччахьалкхенаштеи юкъе вІаши бола тешам чІоагІбара а новкъостал дергдола предпосылкаш хІаьта а вета а йолаш я.

Дика мел дар хилда американски халкъан, город Нью-Йорка гражданаштеи.

ВЕЖАРАШХА ДОЛЧА МЕХКАШКА

ПРАГА. ТІеххьара рельсий звено Іойиллай чехословацко-советски доазонгара малхбоалехьен словацки металлургически комбинатага кхачалца биллача шерача машиннаьнъ тІа. Из биллаб 582 дийнахьа. 90 километр біаьха болча цу наьнъ тІа цу юкъагІа диллад пхи миллион кубометр хинна ца Іеш лаьттеи итташ эзараш тоннаш хиллал жагІеи, 120 тІий тиллад.

Шера бола керда машиннинъ бизза болх бе болаболийтаргба 1966 шера 1 мае.

* * *

ВАРШАВА. Гдыньски порте хиннай «Павел Швыдкой» яхача кема тІа байракх йогІара церемони. Цунах тиллар я Щецин мукъайоаккхача тІем тІа вийнача Советски Эскара инарала цІи. 90 эзар тонн гаргга мухь тІаботталуш да из кема. Из санна польски торговле флота лаьрхІача цу серех долча хьалхагІарча кема цІи а «Инарал Рахимов» я.

(ТАСС).

Доазол дехьара

У Тана доклад

НЬЮ-ЙОРК, 20 октябрь. (ТАСС). ООН-а Генеральни секретара У Тана кепа тохийта араяьккхар индо-пакистански тІом соцабара хьакъехьа яь хинна соглашени кхоачашъярах лаьца 7-ча октябре денз 10-ча октябре кхаччалца хьалха деррига хоамаш чулоацаш йола доклад. Генеральни секретара дагадохийт, эгара тІехьагІа 7-ча октябре яьча доклада тІа тІом соцабара хьакъехьа яь соглашени дикагІа кхоачашъяргахьа юкъара тенденци йолаш хилар ше белгалдаьккхалга. «Цу юкъагІа дІаяхача хана, — йоах кердача доклада тІа, — гІуллакхаш тоаденнадац, хІаьта, хетаргахьа, кхыметтел кхы тІа телха хила а мег. Белгалдаьхад тІом соцабара хьакъехьа яь соглашени тайп-тайпарча лоархІаме телхаяь бокъонца гучаяьнна дукха моттигаш хилар. Шаккхе а оагІув дукха лийткъай тІом сацийтара хьакъехьара соглашени телхаю яхаш, цхьанне вож оагІув бехке еш. ДукхагІа йолча секторашка, хьаухача хоамашка хьежача, чІоагІа кхохкаденна латт гІулакхаш. Долче, хила ловчунга хьежача хІанз укх сахьата аьттехьа а дац тІом соцабара хьакъехьара соглашени кхоачашъелга. Доккхий тІемаш кІезигагІа хулаш дале а, хІанз латта тІом сацарах дола хьал тешаме доацаш лархІа дезаш да».

«ХІара оагІоно йоах, — аьннад дІахо Генеральни секретара доклада тІа, — тІом сацийтачул тІехьагІа вокх оагІоно керда позицеш лийцай, хІаьта моттигера командовани низагІа уж позицеш шоашкахьа юхаяха гІерташ кхерам тІатувсаш а я. Къовсам лоаттабеш дола из бахьан цІендаь дІадаккха йиш яц, нагахьа санна шоай тІема персонал, Кхерамзлен Совето из хьадийхача тайпара, 1965 шера 5-ча августе шоашка хиннача позицеш тІа юхатІайинга шаккхе а оагІув раьза хилча мара». Цу тайпара, тІом соцабар — из баккханза баргбоаца хьалхара гІа бале а, из эффективни хилийтара дІахо тІехьашка даха деза біунаш, йоах доклада тІа. Цу гІулакха лаьрхІа къахьегаш да.

Дерригдунен профсоюзий конгресс

ВАРШАВА, 20 октябрь. **ТАСС-а спец. корреспонденташа В. Кузнецовеи И. Масленниковеи хоам бу:** Дерригдунен профсоюзий VI-ча конгресса заседане дІахо дискусси хилар. Конгресса трибуна тІара къамаьл дир дуккхача мехкашкарча къамий профцентрий викалаша.

Венесуэла къахьегамхой конфедераце секретара Пардо Люго Карлос Артурос белгалдаьккхар, Дерригдунен профсоюзий федераци къахьегамхоша дІадеха социально-экономически хІамаш кхоачашдар духьа, къам мукъадаккхар духьа лоаттабеча къовсаме боккхача лоархІаме хилар. ТІом боаржабеш йола вирус я, аьлар цо, американски империализм. Оаха мегаргдоацаш лоархІ США империалисташ кхыча мехкий чурча гІулакхашта юкъегІертилга, хьаллоац шоай паргІатои лоІами бахьан долаш къовсам лоаттабеш дола Доминикански Республика халкъ а Вьетнама халкъ а.

Венесуэла викало предложени елар къамий лоІами суверенитети бахьан долаш къовсам лоаттабеш дола халкъаш хьаллоацаш укх гаргарча хана дунен халкъашта юкъера конференци гулъе аьнна.

Цейлонски къахьегама федераце ше маьрра могаю дегІаухача мехкий профсоюзий декхарий хьакъехьа яь доклад, аьлар Д. Г. Вильяма, федераце генеральни секретара, къамий-кортамукъален болама хьалхашка ВФП-ена карагІдувлача дикача гІулакхий, империализмана, колониализмана, неоколониализмана духьала лоаттабеча къовсаме цо Азе, Африка, Латински Америка халкъашта даьча а деча а новкъостала Цейлона къахьегамхоша лакха мах беш хилар белгал а доаккхаш.

Кубай провинциальни профцентра генеральни секретара Роберто Вейга Вьетнамерча хьала хетадир ший къамаьл.

Трибуна тІа ваьлар Нур Дарашкан, Ирана болхлойи къахьегамхойи вІашагІтехача профсоюза центральни совета исполкома член. Къамаьл деча дувц ший мохк СЕНТО империалистически пактана юкъе дакъа лоацаш хиларца дувзаденна еш йола тІема расходаш беза мухь а хинна къахьегамхошта качйоахкаш хиларах. ТІа-тІа дукхагІа хулаш латт хьабе болх боаца нах, кепа йоазув арадаха а демонстрацеш е а бокъо яц, хІаьта а, аьлар оратора, Ирана къахьегамхоша къовсам сацийтад. Цул тІехьагІа цо дийцар профсоюзаша вІашагІа а теха яьча забастовкаех.

Сайринарча заседане иштта къамаьлаш дир Мексика, Испане, кхыча мехкий профсоюзий викалаша.

ТАСС-а ЗАЯВЛЕНИ

Укх тІеххьарча деношка кхыча мехкий кепа йоазон тІа арадувл ше визитаца Советски Союзе воагІаргхиларах Камбоджа паччахьалкхенна керте латтача принца Сианука даьча къамаьлаца дувзаденна дола хоамаш. Цунах юха, Советски Союзаи Камбоджа паччахьалкхеннеи юкъе латта доттагІала гІулакхаш, гучох, кхыча оагІорахьа хетадалийта лаьрхІа кепа йоазон цхьаццайола органаш бокъонца долаш дола гІулакхаш харцахьдаха гІерт.

Цунца дувзаденна ТАСС-ана тІадиллад укх лохехьа яздаьр дІакхайкаделга.

Камбоджа паччахьалкхенна керте латта принц Сианук официальни визитаца Советски Союзе хьийхав. СССР-е раьза хургбар веза хьаша боаггІача боараме тІаэца а янза яргйоаца терко цун е а. Укх шера ноябрь бетта юххье хилийта аьнна лаьрхІа яр из визит. Цхьабакъда, хьалхагІа теркалде йиш йоацаш хиннача а советски кулгалхоша дакъа лаца дезаргдолча а гІулакхашца дувзаденна принципага Сианукага аьннад шинна а оагІонна мегаргйолаш а дипломатически наькъашка гІолла тІехьагІа дага а даьнна къоастае йиш хургйолча а хана визитаца Советски Союзе вар лоара тхона аьнна.

Кхетадеш да, вай мехка массаза а доттагІлен бувзамаш хиннеи долаши йолча Камбоджа паччахьалкхен хьакъехьара Советски Союза политика цхьанна а тайпара хувцаялара маІан долаш из предложени ца хилар. Советски Союз нийча я уж бувзамаш дІахо а шердеи чІоагІдеи.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгІа, хьажа

23 октябрь, 1965 шу

РАДИО: 6.30 — Нохч-ГІалгІайчен лаьтта леладархо яха передача (нохчий маттала). 6.45 — Музыка РВ—23 УКВ цхьоалагІча программах. 6.45 — Хоамаши, музыкальни антракти (горсете гІолла). 7.10 — «Грозненский рабочийи» «Комсомольское племяи» газетий обзор. 7.20 — Радиои телевиденеи программа. 8.20 — «Сердало» газета обзор. 8.30 — Музыка. 8.45 — «Къона тІехье» яха передача (нохчий меттала). 15.00 — Концерт. 16.00 — Къамаьл ду Шаьла района юкъарча редакце (нохчий меттала). 16.15 — Нохч-гІалгІай музыка концерт. 16.45 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала). 17.00 —Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.15 — Музыка. 17.30 — Ярославаи Грозненеи юкъерча футбольни матчах йола репортаж. 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

УКВ: 9.00 — «Советски Союза халкъий доттагІал» яха концерт. 9.33 — Кокойте хьалхара хІирий симфони. 10.12 — Хьалхарча безама станци яха боккхагІболча дешархошта оттаю радиопостановка. 10.55—«Немций композитор Карл Орф» яха музыкальни очерк. 11.53 — «Самолета чу хиннар» яха Грозненске дувцар. 19.00 — «Сайре дика хийла» яха концерт. 20.02 — Нохч-гІалгІай музыка. 20.42 — Халхара музыка. 21.25 — «Хи йистера дакаш», яха радиопостановка.

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.25 — Хаи нахи. 18.45—Киножурнал. 18.55 — Маца лоталу седкъий? передача (нохчий меттала). 19.55 — «Бийса даькъала хийла, бераш» яха передача. 20.15 — Композиторий Халебскеи Гордонеи творчески сайре. 20.45 — Телевидене кердадарий лаьрххІа дола хоамаш. 20.55 — Кино дукха дезараш та. 21.45 — «Тхо, ши къонах» яха кино.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Цlеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахарен, промышленнии, юртбоахамен, культурии, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отдел партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ02725. Заказ № 5901.